A LA SORBONNE

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἕνας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. ✵ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 6 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1910 ✵ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✵ ΑΡΙΘΜΟΣ 395

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηνιώτικα γράμματα.
EUGÈNE CLÉMENT. «Τὰ Τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη».
ΙΞΙΟΝΑΣ. Μὲ τὸ μολύβι.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου (συνέχεια).
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικὰ—«Ἡ Ἀτμοσφαίρα».
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. Καινούρια ἐπιγράμματα.
» » Γιάνης Παπαδιαμαντόπουλος.
Ν. Β. ΦΑΝΔΡΙΔΗΣ. George Meredith.
ΦΥΛΛΟΛΟΓΟΣ. Δικά μας καὶ ξένα.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

[Στὴν Τυβίγγη, στὸ τυπογραφεῖο Λάουπ τοῦ νεώτερου, ξανατυπώθηκε ὁ «Ταμπουρὰς καὶ Κόπανος» τοῦ Πάλλη, ἡ «δέφτερη χιλιάδα», καθὼς λέει στὸ ξώφυλλο. Ἀπὸ τὴ δεύτερη ἔκδοση ξανατυπώνουμε δῶ τὰ καινούρια ἐπιγράμματα μὲ τὸν καινούριο τονισμὸ ποὺ δοκιμάζει ὁ Πάλλης σὲ τοῦτο τὸ βιβλίο, καταργώντας ψιλές, δασεῖες καὶ περισπωμένες, καὶ φυλάγοντας τὴν ὀξεία μόνο στὴν παραλήγουσα καὶ στὴν προπαραλήγουσα.]

ΣΤΟ ΧΑΝΤΖΙΔΑΚΗ*

Μου λες, εἶναι ρίζα σου η λέξη Χατζης,
σου λέω, η λέξη Χάνι,
γιατι ὅλη μες σ' ὅλα τα χάνια θα βρεις
τους ὅμιους σου που φτιάνει.

ΣΤΟ ΣΤΑΗ

(που να εἶναι ; τι να κάνει ;)

*Ο Σπύρος Στάης στην παλικαρια**
τέρι του δεν ἔχει.
Μα ὅταν ακούει φοιτηταρια,
σα λάβα τότε ἡ θερμοπήγι ισλαντικο
ξεσπάζει η τόλμα του και τρέχει
πέρασμα απο ὅπου βρίσκει φυσικο.

ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ω υπουργε με ράσα,
ω ζώσου σα νταης και μια σπαθάρα σου,
που πότε να μας δίνεις την κατάρα σου,
πότε να κόβεις πράσα.

ΣΤΟ ΜΙΤΑΦΤΣΗ

(κατα το Χαρικλη)

Πάψε, μη δίνεις στους τρελους μιαλο
ω Μιταφτση μου βλάμη,
τι δίνε δίνε στον κάθε τρελο
δε σοῦμεινε πια δράμι.

ΣΤΟ ΜΙΣΘΡΙΩΤΗ

Εἰς τοιαύτην μούρην
πρεπει και μαγκούριν,
γρόνθος σιδηρους,
ἵνα αυτην τσακίσῃν,
οὕτω δ' ἀναβρύσῃν
αιματώδης ρους.

ΣΕ ΜΙΑ

Τρώγε τρώγε μακαρόνι
και λαπα σμυρνέϊκο,
πάχηνες σαν το πεπόνι
τὸ μουλκέϊκο.

ΣΤΟΥΣ ΔΕΣΠΟΤΑΔΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Λέτε πως ποίμνη εἰμαστε εμεις και τάχα εσεις ποιμένες,
γιατι για τα τομάρια σας μαλλι
και γάλα ἡ κριας σας δίνουμε για τις παραδερμένες.
Ανηρ τοιάδε Μπούσιος λαλει.

ΣΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ

Με κρότους και σπίθες και χάρη
σα ρουκέτα ανέβηκες,
μα τούμπα ἄψε σβύσε στυλιάρι
και χαρτι κατέβηκες.

ΣΤΟ ΖΟΡΜΠΑ

Καινούργιο να μας κάνεις
κράτος καταπιάστηκες,
και βρήκες πως το φτιάνεις
ἅμα προβιβάστηκες.
Γιατι ο Ρωμιος στο χέρι
αν κρατάει χτενάκια του,
να σιάζει πρώτα ξέρει
μούσι και μουστάκια του.

ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

(αποχαιρετισμος προς τις Σμυρνιωτοπούλες)

Γέρο μου, τί μας τραγουδας τους ἄγριους μαχαιράδες
που ἡ μεταξυ τους τρώγουνται ἡ τρων με τις οκάδες
βαριὰ βοδιων κομάτια ;
Γέρος κι' εγω, μα ομηρικο αν ὁριζα κοντίλι
της Σμύρνης θα ζουγράφιζα τα κοραλένια χείλη
και τα μαργιόλα μάτια.

---

* Ο φίλος παραπονέθηκε που τον γράφω Χαντζίδακιν, γιατι το ὀνομά του παράγεται, λέει, απο το Χατζης κι' ὀχι τάχα απο τη λέξη Χάνι.

** Ο παλικαρας αφτος ἤθελε κλειστες τις πόρτες της Βουλης ὁταν εἴτανε να βγάλει στο φόρο τα χάλια του Πανεπιστήμιου. Τώρα ὑστερα πήρε και το φύσημά του κατα το Τσιριγότο.

ΜΕ ΤΟ ΜΟΛΥΒΙ

I

ΑΛΛΑΧ ΙΚΠΕΡ...

Ἀπὸ τὴν τραπεζαρία τοῦ φιλόξενου σπιτιοῦ καμαρώνω τὸ μιναρὲ τοῦ ἀντικρυνοῦ, τοῦ γειτονικοῦ μας τζκμιοῦ. Καὶ νὰ δεῖς, ταχτικά, κάθε μεσημέρι καὶ κάθε βράδι, ἀκόμα καὶ κάθε ἀπόγιομα, τὸ κιντὶ ποὺ τὸ λένε δῶ, μὲ τὴν πρώτη μπουκιὰ ποὺ θὰ βάλω στὸ στόμα μου, μὲ τὴν πρώτη ρουφηξιὰ τοῦ καφέ, θἀκούσω τὸ μουεζίνη νὰ φωνάζει τραγουδιστά, σ' ἕναν τόνο ἀνάκατο ἀπὸ δέηση, παράπονο κ' ἐλπίδα :

— Ἀλλὰχ ἰκπέρ... Μούαλημ ἰκπέρ...

καὶ νὰ ξακολουθάει τὴν προσευκή του.

Τρῶμε, κουβεντιάζουμε, σωπαίνουμε, γελάμε, συζητοῦμε. Δὲν ἀκούω τίποτα· ἀπὸ τίποτα δὲν τραβιέμαι. Ταὐτιά μου καὶ ἡ ψυχή μου δομένα στὴ φωνὴ τοῦ μουεζίνη.

— Λαϊλαλὰχ Μουαμὲτ ρεσοὺλ-οὺλ-λὰχ Ἀλὴμ Πενάχ. Ἀλὴμ Πενάχ !...

Φώναζε, φτωχέ. Φώναζε νὰ σ' ἀκούσει ὁ Ἀλλάχ, ἕνας Ἀλλὰχ—ποῦ νὰ βρίσκεται ;—θεόκουφος, ἀφοῦ δὲν ἀκούει τὸ Δίκιο ποὺ κάθε στιγμὴ στιγμούλα ποδοπατιέται κάτου στὴ γίς, ποὺ κάθε στιγμὴ στιγμούλα τὸν παρακαλιέται. Τόσο αἷμα χύνεται ἄδικα τῶν ἀδίκωνε, ποτάμια δάκρια μουσκεύουνε τὶς ἔρμες ψυχές, μπουμπουνητὰ ἀπὸ γογγυσμοὺς κι ἀναστενάγματα πάσα ὥρα συγκλονοῦνε τὸν αἰθέρα...—κι ὁ Ἀλλὰχ ὁ θεόκουφος δὲν τἀκούει, κι ὁ Ἀλλὰχ ὁ θεόστραβος δὲν τὰ βλέπει, κι ὁ Ἀλλὰχ ὁ πετρόψυχος δὲ συγκινιέται ἀπ' αὐτά...

Καὶ θἀκούσει ἐσένα, φτωχὲ μουεζίνη ;

Ἀλλὰχ ἰκπέρ...

Νὰ ὑπάρχει Θεός ;

Κάπου θὰ ὑπάρχει κάπιος Θεὸς — στὸν οὐρανὸ πάνου, στὰ καταβαθα τῆς γῆς, στὴν ψυχή μας μέσα, στὴ φύση ὁλοτρόγυρα — παντοῦ καὶ πουθενὰ θὰ ὑπάρχει, φαίνεται, κάπιος Θεὸς ποὺ ὁ φτωχὸς ὁ μουεζίνης ξελαρυγγιάζεται φωνάζοντάς τονε 'Αλλὰχ καὶ ποὺ ἐγὼ σιγαλὰ σιγαλὰ τονὲ λέω — καὶ τὸν παρακαλιέμαι — 'Ελπίδα.

2

ΧΑΝΟΥΜΑΚΙ

Πατημασιὲς ἀκούγουνται στὸ στενοσόκακο. Πότε βαριές, πότε ἀνάλαφρες. Καὶ πότε ντούγκ ! ντούγκ ! ἡ ἀντικρυνὴ πορτούλα.

Ξεπετιέμαι καὶ κρυφοβλέπω μέσ' ἀπὸ τοὺς βαριοὺς μπερντέδες. Κάπιος χτυπάει τὴν πόρτα. Ἡ πόρτα δὲν ἀνοίγεται. Μιὰ φωνούλα γλυκιὰ ἀπὸ μέσα ρωτάει, μιὰ φωνὴ βαριὰ ἀπ' ὄξω ἀποκρίνεται, κ' ὕστερα σιωπὴ κ' ἐρημιὰ στὸ στενοσόκακο.

Καὶ πάλι ντούγκ ! ντούγκ ! Καὶ πάλι ἐγὼ στὸ μετερίζι μου, πίσω ἀπὸ τοὺς βαριοὺς μπερντέδες.

Τούτη τὴ φορὰ δὲ χτυπάει ἄντρας· χτυπάει γυναίκα, χανούμισσα. Καὶ ἡ πόρτα μισανοίγεται, καμιὰ φορὰ ἀνοίγεται καὶ διάπλατα, κ' ἕνα κεφαλάκι τετράξαθο, χαριτωμένο, κ' ἕνα κορμάκι λιγερό, προβάλλει καὶ χαμογελάει καὶ τραβάει τὴ χανούμισσα μέσα καὶ κλείνεται ἡ πόρτα ἀπότομα.

Τὸ χανουμάκι. Δεκάξη, δεκαφτὰ χρονῶνε. Κι ὁ ξηντάρης, ὁ ἴσαμε κεῖ πάνου, ὁ καλοστεκούμενος Τουρκαλάς, ὄχι πατέρας του, μὰ ἀφέντης του — ἄντρας του, νὰ ποῦμε.

Χαράμι του. Μιὰ φορὰ σὰ νὰ μὲ εἶδε τὸ χανουμάκι ποὺ τὸ κρυφοθωροῦσα πίσω ἀπὸ τοὺς μπερντέδες. Κ' ἔβγαλε, ἔτσι καθὼς εἶτανε κείνη τὴν ὥρα ἐρημικὸ τὸ στενοσόκακο, περσότερο τὸ κεφάλι του καὶ τὸ κορμάκι του ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ στάθηκε κεῖ περσότερη ὥρα, τάχα κουβεντιάζοντας μὲ τὴ βίζιτα.

Μιὰ φορὰ σὰ νὰ μὲ εἶδε ὁ γέρος ποὺ κρυφοθωροῦσα. Καὶ κοντοστάθηκε. Κ' ἔρηξε μιὰ λοξὴ ματιὰ στὸ παράθυρο. Καὶ μπῆκε μέσα. Καὶ ἔκλεισε τὴν πόρτα βροντερά.

Τοσοδὰ τὸ σοκάκι. Νά, τοσοδά. Ν' ἄπλωνα τὸ χέρι μου θἄφτανα, θαρρῶ, νἀνοίξω τὴν πόρτα καὶ νὰ πῶ στὸ χανουμάκι :

— Τὸ κλουβί ἀνοιχτό. Πέταξε νὰ χαρεῖς τὴ λευτεριά σου κ' ἐσύ, σκλαβωμένο πουλί !...

3

Ο ΒΡΟΥΚΟΛΑΚΑΣ

Ὕστερ' ἀπὸ χρόνια. Ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι, εἰκοσιπέντε χρόνια. Γιὰ φαντάσου ! Καὶ νὰ τύχει νὰ κατεβῶ ἐγὼ στὴν Κρήτη καὶ νὰ βρίσκεσαι ἐσὺ ἐδῶ καὶ νἀνταμωθοῦμε ἕνα πρωϊνὸ στὸν καφενέ, τοῦ Χατζόπουλου, ποὺ τονὲ λένε, κεῖ στὶς Τρεῖς Καμάρες.

Νιοί, παιδιά, χώριστήκαμε καὶ κουρασμένοι στρατοκόποι τῆς ζωῆς ξαναταμωθήκαμε, μὲ ψιλοχιονισμένα τὰ μαλλιὰ καὶ μὲ τὶς ψυχὲς καρβουνιασμένες.

Καὶ μιλήσαμε γιὰ τοὺς φίλους μας, γιὰ τὴ χρυσή μας παρέα, τὴν τοτινή.

— Ὁ Νῖκος πέθανε, τὸ ξέρω. Ἀμὲ ὁ Μῆτσος ;

— Πέθανε κι αὐτός.

— Ὁ Γιάγκος ;

— Οὔ...ἀπὸ χρόνια !

— Κι ὁ Γιάσος !...

— Ναί, κι αὐτός...

— Ὥστε οἱ δυό μας μονάχα μείναμε ;

Ναί, οἱ δυό μας, ἄμοιρε Μαθιέ. Μὰ οὔτε μεῖς. Πάνε κ' οἱ ἕξη οἱ λεβέντες. Οἱ τέσσερεις ἀπὸ τὸ Χάρο, ἐμεῖς οἱ δυὸ ἀπὸ τἀδέρφι του, τὸ Χρόνο. Πάνε κ' οἱ ἕξη οἱ λεβέντες. Θιὸς σχωρέσ' τους. Πάνε.

Κ' ἔκλαιγες τοὺς πεθαμένους μας, ἄμοιρε Μαθιέ, καὶ δὲ λογάριαζες καθόλου τοὺς δυό μας, ποὺ περνούσαμε στὴ φαντασία σου τάχα γιὰ ζωντανοί.

Καὶ μιλοῦσες. Ἀκράτητα μιλοῦσες. Ἤθελες νἀν τὰ πεῖς ὅλα, νὰ μοῦ ξευτορήσεις ὅλη σου τὴν περασμένη τὴ ζωή, νὰ μοῦ ξεμυστερευτεῖς ὅλες τὶς ἐλπίδες σου κι ὅλα τὰ ὄνειρά σου. Καὶ μιλοῦσες ἀκράτητα. Κάπιο προαίστημα λὲς καὶ σὲ κυρίευε πῶς ἴσως πιὰ δὲ θὰ ξαναταμωθοῦμε στὴ ζωή — καὶ βιαζόσουνα νὰ κάνεις ὧρες τὶς στιγμὲς καὶ χρόνια τὶς ὧρες, νὰ ζήσεις ἔτσι περσότερο καιρὸ σιμά μου καὶ νὰ μοῦ τὰ πεῖς ὅλα, ὅλα...

Μὰ μὴ θαρρεῖς πῶς σ' ἄκουγα, ἄμοιρε Μαθιέ. Ὄχι, δὲ σ' ἄκουγα. Μόνο σ' ἔβλεπα. Σ' ἔβλεπα κι ἀνατρόμαζα. Γιατὶ σὲ σένα ἔβλεπα τὸ βρουκόλακα τῆς πεθαμένης Νιότης μου, ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸ κιβούρι του νὰ μοῦ φωνάξει χλευαστικὰ πόσο ὄμορφη εἶταν ἡ ζωὴ ποὺ πέρασε καὶ ποὺ δὲ συλλογιστήκαμε τότε νἀν τὴ χαροῦμε.

Ἡράκλειο (τῆς Κρήτης), Μάης τοῦ 1910.

ΙΞΙΟΝΑΣ

ΓΙΑΝΗΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1908 ἔτυχε νὰ περάσω μερικὲς μέρες στὸ Παρίσι, ὅπου σ' ἑνὸς φίλου μου τὸ τραπέζι παρατήρησα τὴν Ἰφιγένεια τοῦ Παπαδιαμαντόπουλου μὲ ἀφτόγραφο ἀφιέρωμα πρὸς τὸ φίλο μου. Παρακάλεσα λοιπὸν τὸ φίλο μου, ἀφοῦ εἶταν τόσο σχετικός του, νὰ μὲ γνωρίσει μὲ τὸν ξακουσμένο ποιητή. Ἔτσι συμφωνήθηκε νὰ ἀπαντηθοῦμε οἱ τέσσερεις — ὁ τέταρτος εἶταν ἕνας γιός μου — στὸ Café Napolitain τῆς λεωφόρου τῶν Ἰταλῶν, ὅπου, φαίνεται, περνοῦσε ὁ ποιητὴς κάθε του ἀπομεσήμερο.

Εἶταν ἀπάνου κάτου 4 ἡ ὥρα. Ἂν εἶναι ἀληθινὰ ὅσα ἄκουσα, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος μόλις τέτια ὥρα εἶταν ἕτοιμος νὰ βγεῖ. Ξενυχτοῦσε ὡς στὸ πρωΐ ἢ μὲ τοὺς φίλους του ἢ γράφοντας. Ὁ φίλος μου τὸν ἀπάντησε ἕνα πρωΐ στὶς 8 μὲ τὰ χερόγραφά του στὸ χέρι, ἐνῶ πήγαινε νἀν τὰ παραδώσει σὲ μιὰ ἐφημερίδα καὶ κατόπι νὰ κοιμηθεῖ. Ἡ ὄψη του ὅμως — ἂν κι' ἄκουσα πῶς ἔπινε κιόλας κομάτι — δὲν εἶταν ὄψη ἀνθρώπου ξενυχτέρη καὶ κουρασμένου· φαίνουνταν γερὸς καὶ ζωηρὸς μὲ ὄψη ἀνάλογη πρὸς τὴν ἡλικία του. Εἶταν καὶ καλοτριμένος καὶ καλοφορεμένος καὶ μὲ τὸ γνωστό του μονογιάλι.

Ἔφτασε καὶ στὴν ὥρα του. Γιατὶ οἱ τρόποι του εἶταν ἀνθρώπου ποὺ ἤξερε ἀπὸ κόσμο. Μιλοῦσε μὲ πολλὴ ζωὴ καὶ κομάτι δυνατά, μὰ καθόλου φορτικὰ μήτε φαντασμένα. Ὁ τόνος του εἶταν τόνος συντρόφου, μὰ συντρόφου ποὺ συνήθισε νὰ δεσπόζει τὴν κουβέντα. Μιλοῦσε μόνος του πολλὰ περισσότερα, παρ' ὅτι ἐμεῖς ἀντάμα οἱ ἄλλοι τρεῖς, μὰ ὄχι σὰ νὰ καμάρωνε τὴ φωνή του· εἶταν ἕτοιμος καὶ νὰ ἀκούσει. Μὰ μιλοῦσε περισσότερα γιατὶ εἶχε περισσότερα νὰ πεῖ· τὰ λόγια του ἀνάβρυζαν ἄφθονα σὰν ἀπὸ νερομάννα. Εἶταν καὶ πολὺ παραστατικὰ καὶ νόστιμα, ἀκόμα καὶ σοφά· ὄχι ρητορικὰ μήτε δασκαλικά. Ἀνακάτεβε, ἐννοεῖται, ἀρκετὰ γαλλικά, μὰ ὄχι καὶ τόσα ὅσα περίμενα· ὄχι βέβαια τόσα ὅσα

GEORGE MEREDITH

...If I drink oblivion of a day
So shorten I the stature of my soul...
(Meredith)

Σ' ἕνα ἀπόμακρο καὶ δασοστόλιστο πύργο, σ' αὐτὸν τὸν ἴδι ποὔζησε κι ὁ Stevenson καὶ ὁ Keats γράφοντας τὸν Endymion — λὲς κ' οἱ μοῦσες ὅλες τὸν ἔχουνε στοιχειόσει αὐτὸν τὸν πύργο — κοντὰ στοὺς ἄγριους κι ὁλοπράσινους δρυμοὺς τοῦ Box Hill, πέρασε τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ ἄγνωστος ἀκόμα σ' ἐμᾶς George Meredith. Ἀπομονωμένος ἀπὸ τὸν κόσμο, πύργος αὐτὸς τοῦ πνέματος μέσα σ' ἄλλον πύργο, ζοῦσε μὲ τῆς ἰδέας του τὸ γλυκὸ συντρόφεμα καὶ μὲ τσῦ κόσμου ποὔχε δημιουργήσει τὰ διάπλατα ὄνειρα μόνο, κ' οἱ μόνες διακοπὲς στὴ φιλοσοφική του ζωὴ εἶτανε τῶν θαμαστῶνε του μερικὰ δείγματα λατρείας. Ὕστερ' ἀπὸ 81 χρονῶ ζωή, (γεννήθηκε στὰ 1828)1) πέθανε τὸ περσινὸ καλοκαίρι, ἀφίνοντάς μας βαθειά, τοῦ περασμοῦ του ἀπὸ τὸν κόσμο, σημάδια. Ὅπως στὴ ζωή του, ἔτσι καὶ στὸ θάνατό του ὁ Meredith.

— Τὸ θάνατο, ἔλεγε, ἔζησα πολὺ καὶ δὲν τὸν φοβοῦμαι : δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἄλλη μεριὰ τῆς πόρτας !...

Καὶ πραγματικῶς ὕστερ' ἀπὸ μισοῦ αἰῶνα λάτρεμα τῆς ὀμορφιᾶς ποὔβγαλε τὸ μοναδικὸ ἔργο του, παρθένο, ξένο ἀπὸ κάθε ταπεινὴ ὑποχώρηση καὶ σεβαστὸ ἀπὸ ὅλον τὸν ἀναπτυγμένο κόσμο, τί εἶχε νὰ φοβηθῆ ἀπὸ τὸ θάνατο ὁ Meredith ; Ὁ ποιητής, ὁ συγραφέας ὁ ἀγαπητὸς τῆς νιότης, στὴν ἀρχὴ τῆς περασμένης ἄνοιξης (18 τοῦ Μάη) πέταξε ψηλὰ ἀναστημένος ὁλάκερος, μ' ὅλη τὴν ὀμορφιὰ τῆς ψυχῆς του, στὸ ἀθάνατο ἔργο του.

Μπορεῖ κι αὐτὸς νὰ λογαριαστῆ μὲ τοὺς συγραφιάδες τῆς προηγούμενης γεννεᾶς, μαζὶ μὲ τὸν Dickens καὶ τὸν Thackeray. Μόνο ἡ θανή του εἶναι κοντά μας· κι ὅμως ὁ Meredith μπορεῖ νὰ μπῆ δίπλα — τέτοια εἶναι ἡ τέχνη του καὶ τὸ εἶδος του — μὲ τοὺς ἄλλους τρεῖς μεγαλώτατους ἀντιπρόσωπους τῆς σύγκαιρης ἀγγλικῆς σκέψης. Τόνομά του λάμπει μὲ τὰ ὀνόματα τοῦ Hardy, τοῦ Swinburne καὶ τοῦ Kipling. Τὸ ἔργο τοῦ Meredith εἶναι σὰν ἀλυσίδα ποὺ ἑνώνει τὴν προηγούμενη φιλολογικὴ παραγωγὴ τῆς Ἀγγλίας μὲ τὴ σημερινή της. Ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες τῆς γενεᾶς του χωρίζεται μὲ τοὺς πρωτότυπους, παράξενους κι ἀλλόκοτους χαραχτῆρες ποὺ δημιουργεῖ καὶ μὲ μιὰ ὁλότελα ἰδιαίτερη γλώσσα ποὺ μόνος αὐτὸς τῆς ἔδωσε ζωὴ καὶ μ' αὐτὴν ἀνεβαίνει σὲ ἀληθινὸ καὶ μάγο ὕψος ἔκφρασης κι ἁρμονίας.

Ὁ Meredith φάνηκε σ' ἐποχὴ ποὺ τὰ μεγαλύτερα ὀνόματα λάμπανε στὸ φιλολογικὸ οὐρανὸ τοῦ τόπου του. Αὐτοὶ ποὔπαμε προτήτερα, ὁ Morris, ὁ Ruskin μεσουρανούσανε, ὅλοι πρώτης γραμμῆς κεφάλια μὲ παγκόσμια φήμη. Τότε ἦρθε κι ὁ νιὸς ἀκόμα Meredith. Τόσοι καὶ τόσοι μεγάλοι φυσικὸ εἴτανε νὰ τόνε σκεπάσουν καὶ νὰ μὴν τὸν ἀφήσουνε νὰ φανῆ, ἀφοῦ μάλιστα κι ὁ ἴδιος ποτὲ δὲν κατέβηκε στὴν ταπεινὴ ρεκλάμα, ἀλλὰ πάντα ζοῦσε τὴν ἀριστοκρατικὴ πνεματικὴ ζωὴ ποὺ κάθε μεγάλος νοῦς μπορεῖ καὶ ζῆ, βράχος αὐτὸς ἀκλόνητος στὰ κύματα ποὺ ἀπὸ παντοῦ τὸν χτύπαγαν, σὰ νἄχε τὴν πίστη πῶς κι αὐτὸς μιὰ μέρα θἄμπαινε στὸν ἴδιο κύκλο μ' ὅλους τοὺς συγκαιρινούς του μεγάλους.

1) Τὸν ἴδιο χρόνο μὲ τὸν Tolstoï, τὸν Ibsen, τὸν Taine κλπ.

ἀνακατέβει τὸ πρῶτο τυχὸν μοσκομυρισμένο φιγουρίνι τῆς Ἀθήνας ἢ τῆς Ἀλεξάντρειας.

Μόλις ἀρχίσαμε τὴν κουβέντα, ἕνας ἐφημεριδογράφος ἀπὸ ἄλλο τραπέζι ἦρθε κοντὰ καὶ ζήτησε νὰ μᾶς τὸν πάρει. Δὲ θυμοῦμαι τὸ ὄνομά του. Νομίζω, εἶταν Ἰσραηλίτης, καὶ φοροῦσε ἕνα σωρὸ χοντρὰ δαχτυλίδια κι' ἄλλα μπιχλιμπίδια· μοναχὰ σκουλαρήκια καὶ βραχιόλια δὲ φοροῦσε. Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος μοῦ φάνηκε σὰ νὰ στενοχωρέθηκε μὲ τὸν τρόπο του καὶ σὰ νὰν τὸν ἔστελνε, ὅπως λέει ὁ λόγος, ἀπὸ κεῖ ποὺ μᾶς κόπιασε.

Τοῦ εἶχα στείλει κατὰ καιροὺς τὴν Ἰλιάδα, τὸν Κύκλωπα, καὶ τὸν Ταμπουρᾶ. Μοῦ εἶπε πὼς λυπᾶται ποὺ δὲν ἔγραψε ποτές του νὰ μὲ ἐφχαριστήσει, μὰ πὼς σκόπεβε νὰ κάνει κάτι καλύτερο, νὰ γράψει δηλαδὴ μιὰ κριτικὴ τῶν ἔργων μου. «Καὶ θὰν τὴν κάνω» εἶπε «ἀφτὴ τὴν κριτική». Ἂν τὴν καταπιάστηκε ἀληθινὰ δὲν ξέρω. Μὰ πὼς εἶχε διαβάσει μὲ προσοχὴ τὰ ἔργα εἶναι βέβαιο. Μοῦ εἶπε ἀρκετὰ διεξοδικὰ τὴν ἰδέα του γιὰ τὴν Ἰλιάδα. Τὸ συμπέρασμά του εἶταν πὼς ἡ μετάφραση εἶναι καλή, μὰ πὼς δὲν εἶναι ὁ Ὅμηρος. Τοῦ ἄρεσκε πολὺ περισσότερο ὁ Κύκλωπας, καὶ μὲ παρακίνησε νὰ καταπιαστῶ μιὰ κωμωδία τοῦ Ἀριστοφάνη. Γιατὶ ἡ γλώσσα, εἶπε, τεριάζει περισσότερο μὲ τὸ σατυρικὸ ὕφος. Ἐκεῖ, νομίζω, ἔκανε μεγάλο λάθος· μὰ ἀφτὸ εἶναι ζήτημα ἀτομικῆς γνώμης. Μίλησε γιὰ τὸν Παλαμᾶ μὲ πολὺ σέβας. Ὅσο θυμοῦμαι, εἶπε πὼς κάτι εἶχε γράψει γιὰ τὸν Παλαμᾶ ποὺ παρεξηγήθηκε.

Ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα μοῦ φάνηκε σὰν κλονισμένος· δηλαδὴ σὰ νὰ ἀγαποῦσε τὴν καθαρέβουσα ἄλλοτες, μὰ σὰ νὰ ἄλλαζε τώρα γνώμη.

Γιὰ τὰ ἔργα του εἶπε μερικά, μὰ ὄχι καὶ τόσο πολλά. Τὸ μόνο ποὺ θυμοῦμαι εἶναι πὼς μιλώντας γιὰ τὸν Ἐβριπίδη, πρόσθεσε γαλλικὰ

— Mais j'ai fait mieux que lui !

Ἀφτὸ θὰν τὄλεγες ἀρκετὰ φαντασμένο, κι' ἂν εἶταν ἀληθινό. Μὰ ὁμολογῶ πὼς δὲν τὸ ἀπάγγειλε μὲ τρόπο ποὺ γκρουτζάνιζε. Σὲ τέτια λόγια τὸ σημαντικότερο εἶναι τὸ ὕφος.

Ἐκεῖνες τὶς μέρες γίνουνταν κάπια ἐνέργεια στὸ Παρίσι νὰ στηθεῖ μνημεῖο στὸν Ὅμηρο. Τόνε ρώτησα ἂν εἶτανε μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς. Δὲν εἶπε μήτε ναὶ μήτε ὄχι, παρὰ περγελαστικὰ

— Βλέπετε δά, ὁ Ὅμηρος ἔχει ἀνάγκη τὰ μνημεῖα τους !

Ἐκεῖ ἔλαβε ἀφορμὴ νὰ κάνει μιὰ παραβολὴ τῆς μονομαχίας Ἀχιλλέα κι' Ἕχτορα πρὸς τὴ μονομαχία τοῦ Raoul καὶ Olivier τὴν περιγραμένη μέσα στὴ Légende des Siècles. Τὸ συμπέρασμά του εἶταν πὼς ἡ περιγραφὴ τοῦ Hugo δὲν εἶταν πολὺ πρᾶμα συγκριτικὰ πρὸς τὴν ὁμηρικὴ περιγραφή.

Σὰ σηκώθηκα νὰ φύγω, τοῦ εἶπα πὼς τὸ νομίζω ἐθνικὴ συφορὰ (ὅπως κι' εἶναι) ποὺ μᾶς παράτησε. Συχνὰ τὸ συλλογιούμουνα μὲ βαθὺ καημό. Ἀπὸ τὶς *Τρυγόνες κι' Ἔχιδνες* βλέπεις πὼς ὅτι εἶπε γαλλικὰ μποροῦσε νὰν τὸ πεῖ καὶ ρωμέϊκα, ἂν καὶ βέβαια δὲ θὰ δοξάζουνταν ὅπως δοξάστηκε. Δὲν ἀπάντησε τίποτα, παρὰ μονάχα χαμογέλασε καὶ μοῦσφιξε τὸ χέρι. Τί τοῦλεγε ἡ καρδιά του, πιός τὸ ξέρει ;

Σὰν τὸν ἄφισα ὕστερα ἀπὸ μιᾶς ὥρας κουβέντα, ἀγόρασα ἕνα ἀντίτυπο τῶν Stances, καὶ τὴ νύχτα τοῦ μετάφρασα ἕνα του τραγοῦδι. Νά ἡ μετάφραση (ποὺ τὴν τύπωσε κατόπι ἡ κ. Παρρὲν στὴν ἐφημερίδα της)

Χρυσόδωρα π' ἀκόμα ἄχ ναί ! οἱ Μοῦσες μοῦ χαρίζουν,
ὦ στίχοι σ' ἄλλα χρόνια
τοῦ κήπου μου εἶστε κρίνα ἀγνὰ ποὺ κάθε ἀβγούλα ἀνθίζουν,
τοῦ δάσους λάλα ἀηδόνια,

Ριάκι, ποὺ ὁ ἥλιος, στίλβοντας τὰ σιγανὰ νερά του,
καθρέφτη του τὸ βάζει.
Καὶ τώρα ὦ τώρα, στίχοι μου, εἶστε αἷμα ἀπὸ θανάτου
πληγὴ ποὺ μάβρο στάζει.

Τὸ πρωῒ τοὔστειλα τὸ μετάφρασμα, καὶ σὲ λίγες ὧρες πέρασε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο καὶ μοῦ ἄφισε ἕνα ἀντίτυπο τῶν Contes de la Vieille France, ὅπου εἶναι γραμμένο τὸ ἑξῆς ἀφιέρωμα :

Au poète A Pallis
pour le remercier de sa belle
traduction d'un fragment des Stances
Jean Moréas

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Η "ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ,,

«Δράμα εἰς πράξεις τρεῖς»

Συγραφέας : Γ. Τσοκόπουλος

Τὰ τελευταῖα χρόνια ξεφυτρώνουν στὴ σκηνὴ κάμποσα θεατρικὰ ἔργα ποὺ οἱ κριτικοὶ τὰ ὀνομάζουν «λεπτά». Ἔτσι κατάντησε μ' αὐτὸ τὸν ὅρο νὰ χαραχτηρίζεται κάθε ἀδύναμο κι ἀναιμικὸ δραματάκι. Συγραφέας ἀδέξιος νὰ πιάσῃ *μῦθο* ποὺ νὰ ἔχῃ τέλεια *συνέπεια* σ' ἐκεῖνο ποὺ *θέλει* νὰ πῇ καὶ ποὺ *μπορεῖ* νὰ πῇ, συγραφέας ἀδέξιος στὸ νὰ ἰδῇ τόσο ἀπὸ ἀψηλὰ ὅσο κι ἀπὸ σιμὰ τὴ *συνολικὴ* ὄψη τῆς ψυχολογίας τοῦ ἔργου του, ἀδέξιος ἀκόμα στὸ γοργὸ κι ἀλαφρὸ σὰν αὔρα καὶ δυνατὸ σὰν κεραυνὸς πλέξιμο καὶ ξετύλιμα τῆς κάθε λογῆς σκηνῆς, ἀνακηρύχνεται «λεπτὸς» συγραφέας.

Ὑποθέτουμε ὅμως πὼς ὅπου ἀλλοῦ μεταχειρίστηκαν αὐτὸν τὸν ὅρο, κάπως ἀλλιῶς τὸν καταλάβανε. Θέλησαν νὰ χαραχτηρίσουν τὴν *ἐσωτερικὴ* δράση ποὺ περνᾷ καὶ πάει δίχως ἐξωτερικὰ ἐπεισόδια νὰ μᾶς τραβοῦν τὴν προσοχὴ καὶ νὰ μᾶς ταραζουν τὰ νεῦρα, τὴν εὐγενικὴ αἴστηση τῆς γύρο ζωῆς ἀπὸ τὰ πρόσωπα, τὴ φιλοσοφικὴ ἀντίληψη τοῦ συγραφέα γιὰ τὰ πάθη ποὺ ἀντιμάχουνται μὲ τὴ μοίρα ἢ συναμεταξύ τους, κι ἀκόμα τὸ ψυχολογικὸ φόντο ποὺ ἀπάνου του σέρνεται ἡ βαθειὰ συγκίνηση, συγκίνηση ποὺ ἀνατέλνει σὰ θαμπὸ ρόδινο φῶς γιὰ νὰ προμηνύσῃ τὸ κάμα τοῦ καλοκαιριάτικου ἥλιου.

Κάθε ἄλλο τὸ λοιπὸ παρὰ «λεπτό», ὅπως ρεκλαμαρίστηκε, εἶναι τὸ καινούριο δράμα τοῦ γνωστοῦ δημοσιογράφου κ. Γ. Τσοκόπουλου ποὺ μὲ τὸν τίτλο «Ἀτμοσφαίρα» παίχτηκε τὴν περασμένη Δευτέρα γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ θίασο τῆς «Νέας Σκηνῆς». Ἂν κοιτάξῃ κανεὶς τὸ σύνολό του, μπορεῖ ἀναμφισβήτητα νὰ τὸ χαραχτηρίσῃ γιὰ δημοσιογραφικὴ χοντροκοπιὰ πρώτης ἀράδας.

*

Ἕνα σπίτι σύχρονο. Ὁ πατέρας ἐπιτήδειος τζαμπατζῆς τῆς καλοζωΐας, ἡ μητέρα πολὺ λαφριὰ στὰ μυαλὰ καὶ στὴ διαγωγή, ὁ γιὸς ἄξιος τῶ γονιῶ του, ἕνας χαμένος τεμπέλης, καὶ ἡ Λιλὴ ἕνας τύπος κοριτσιοῦ ποὺ θὰ ἤθελε νὰ τὸ παραστήσῃ ὁ συγραφέας μὲ λεύτερη καὶ γενναία ψυχή, καὶ ποὺ ἀ-

---

Στὰ 1850—τότε παρουσιάστηκε στὴ φιλολογία—εἴτανε ὁ καιρὸς ποὺ θριάμβευε ἡ αἰστηματικὴ ποίηση. Μὴν ξεχνοῦμε πὼς τότε δοξαζότανε ὁ Tennyson μὲ τὸ τρυφερὸ κι ὁλόμορφο αἴστημά του ἐκφρασμένο στὴν πιὸ λεπτὴ ρωμαντικὴ ποίηση. Τότε ὅμως γινότανε καὶ μιὰ μεγάλη ζύμωση κ' ἡ ἰδέα μιᾶς ριζικῆς μεταβολῆς ἄρχιζε νὰ μπαίνῃ σὲ κάθε νοῦ. Ἡ οἰκονομικὴ κ' ἐμπορικὴ ἐπανάσταση, ἡ βιομηχανικὴ ἀναστάτωση, ὁ δαρβινισμός, ἄρχιζαν νἀλλάζουν τὶς σύχρονες ἰδέες κι ὁ ρεαλισμὸς ἔπαιρνε ζωὴ παντοῦ. Μέσα σ' ἕνα περιβάλλον—τὸ ἀγαπημένο τοῦ Taine—ποὺ ὁ Carlyle, ἡ Eliot καί, σὲ μερικά, ὁ Ruskin γενόντουσαν ἀρχηγοὶ μιᾶς καινούργιας, πιὸ ἀληθινῆς πίστης, ξεπρόβαλλε κι ὁ Meredith. Κηρύσσεται κι αὐτὸς ὀχτρὸς τοῦ φκιασιδωμένου αἰστηματισμοῦ, μὰ πάλι δὲν μπαίνει κι ὁλόψυχα στὸ νέο εὐαγγέλιο τῆς δύναμης καὶ λατρείας τῶν ἡρώων ποὺ διαλάλησε ὁ Carlyle. Τὸ χαιρέτισμά του στὶς καινούργιες ἰδέες βέβαια δὲν μποροῦσε νὰ τὸν κάνῃ λαϊκὸ καὶ νὰ τοῦ τραβήξῃ πολλοὺς ἀναγνῶστες. Ἀγκαλά, ἡ δημοτικότη δὲν εἶναι οὔτε ἀπόδειξη οὔτε μέτρο μιᾶς μεγαλοφυΐας. Ἴσως νἆναι ὁ καιρὸς μὲ τὰ κύματα τἀτέλειωτα ἀπὸ ἰδέες καὶ πράματα, μὰ ἡ δημοτικότη πολὺ ψεύτικο κριτήριο μοῦ φαίνεται. Ἐκτὸς ἀπὸ ἀφτὸ ὁ ἐκλεκτικισμός του, ἡ ἀνκλυτική του τεχνοτροπία καὶ τὸ παράξενο ὕφος του, φυσικὰ τὸν ἀπομακρύναν ἀπὸ τὸν πολὺ λαό. Οἱ κάπως παλιότερες ἰδέες τοῦ Dickens καὶ τῶν συντρόφων του εἶχαν λάβει καιρὸ νὰ καταχτήσουνε τὸ ἀγγλικὸ κοινό. Τὸ ὕφος τους εἴτανε πιὸ λαϊκὸ καὶ πιὸ σύμφωνο μὲ τὴν κοινὴ ἀπαίτηση. Ἐκεῖνοι δημιουργούσανε μ' ὅ,τ' εἴχανε μπρός τους, μὰ ὁ Meredith ἄνοιγε καινούργια στράτα. Κι ὄχι μόνο οἱ ἰδέες του εἴταν' ἐντελῶς καινούργιες, ἀλλὰ κ' ἡ γλώσσα του σύμφωνα μ' αὐτές. Ἤθελε ἰδιαίτερο λεξικό. Ὅλες αὐτὲς οἱ αἰτίες ἔκαναν τὸ Meredith νὰ μένῃ ἄγνωστος ἀπὸ τοὺς πολλούς. «In England, ἔγραφε, I am encouraged but by a few enthusiasts».

Πάντα ὅμως, καὶ σήμερα ἀκόμα—σύμφωνα μὲ τὴν ἐποχὴ ποὺ βγῆκαν τὰ ἔργα του—ὁ Meredith μὲ τὴ δροσιὰ καὶ τὴ χάρη τοῦ μυαλοῦ του μᾶς παρουσιάζει ἕνα ἔργο γεμάτο μὲ τὴν πιὸ ἀνθισμένη νιότη. Κι ὅμως ὕστερ' ἀπὸ τόση φήμη ποὺ τὸν ζώνει, πολλοὶ δὲν τὸν ξέρουν κἄν, κι ἄλλοι δὲν εὐχαριστιοῦνται νὰ τὸν διαβάσουν.

Μοιάζοντας μὲ τὴ φύση τὸ ἔργο τοῦ Meredith πάντα νέα ζωὴ θὰ παίρνῃ μὲ κάθε νέα γενεὰ ποὺ θὰ τοῦ δείχνῃ ὁλοένα νέα δείγματα θαμασμοῦ καὶ λατρείας. Καθὼς λέει κάποιος κριτικός του, τὸ ἔργο τοῦ Meredith μοιάζει μὲ καθρέφτη ποὺ δὲ θέλει νὰ δῇ μέσα ἡ ἀνθρωπότη, γιατὶ φοβᾶται πὼς θὰ βρεθῇ ἀπαράλλαχτη χωρὶς κανένα κολάκεμα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς φουσκωμένο κανένα της ἐλάττωμα. Εἴτανε πρόδρομος μιᾶς καινούργιας φιλολογικῆς ἐποχῆς μὲ τεχνοτροπία πιὸ σύμφωνη μὲ τὴν τωρινὴ ἀντίληψη ἀπὸ τὴν τότε. Γι' ἀφτὸ ἴσα-ἴσα φάνηκε γεμάτος μὲ μεγάλα ἐλαττώματα, μὰ ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια ὅλοι βλέπουνε τὶς μεγάλες χάρες τοῦ Meredith κι ὅλοι ἀναγνωρίζουνε πὼς μιὰ ξεχωριστὴ σφραγίδα ἔχει στὴν ἱστορία τοῦ καλοῦ. Κι ὁ ἴδιος ὁ ἀγγλικὸς λαὸς στὴν ἀρχὴ δὲν καταλάβαινε τὸ μεγάλο συγραφέα του. Ἡ μεγάλη του πρωτοτυπία ἐσκαντάλιζε. Λὲς κ' οἱ πατριῶτες του ὅπως εἶναι κολλημένοι στὶς πάτριες συνήθειες τους τῆς ὑλικῆς ζωῆς, ἔτσι καὶ στὴ φιλολογία φαινότανε σὰ νἄπαιρναν τὴν τεχνικὴ μίμηση γιὰ τὴν ἴδια τὴν τέχνη. Χτυποῦσε πολὺ ὁ ξεχωριστὸς τύπος τοῦ Meredith κ' ἐνοχλοῦσε τὸν κόσμο. Ἄραγε νἄχκνε δίκιο ; Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε ἄμα ἐξετάσουμε κάπως καλλίτερα τὸ ἔργο τοῦ Meredith. Σ' ὅλα του εἶναι ἀλλόκοτος καὶ πρέπει κανεὶς μὲ μεγάλο κόπο

ληθινὰ τὸ παρασταίνει σὰν ἕνα παραστρατισμένο φιλοσοφικὸ μισογύναικο. Ἀπ' ὅλους ὅσοι συναπαντιοῦνται σ' αὐτὸ τὸ σπίτι γύρο ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ πόκερ, ποὺ οἱ περισσότεροι δείχνουν γιὰ διεφταρμένες ψυχὲς ξεφυλισμένης κοινωνίας, ἡ Λιλὴ προσέχει μ' ἕνα πρωτόφαντο αἴστημα ἀγάπης τὸν κ. Ἄγγελο Παλμιέρη ξακουσμένο δικηγόρο κι ἄνθρωπο γεμάτο καλοσύνη ποὺ λατρεύει τὴ γυναίκα του Χριστίνα καὶ τὰ δυὸ μικρὰ παιδιά του. Ἔρχεται ὥρα ποὺ ἡ Λιλὴ ἀηδιασμένη ἀπὸ τὴ μολεμένη *ἀτμοσφαίρα*, τοῦ σπιτιοῦ της ξομολογιέται τὴν ἀγάπη της στὸν κ. Παλμιέρη, μὰ αὐτὸς τῆς φέρνεται στοργικὰ σὰν πατέρας, γλήγορα ὅμως ἀναγκάζεται σοβαρὰ νὰ τὴν προσέξη ὅταν ἡ ἴδια Λιλὴ τὸν φέρνει σπίτι τους μιὰ μέρα γιὰ νὰ πιάση μὲ τὰ μάτια του τὴ λατρεμένη του Χρηστίνα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πολιτευόμενου κ. Νάρδη. Ὁ Παλμιέρης χωρίζει τὴ γυναίκα του, παίρνει στὸ δικό του σπίτι τὴ Λιλὴ καὶ τελειώνει τὸ δράμα.

*

Τὸ ἔργο ἀρχίζει μὲ μιὰ κουβέντα τῆς μητέρας τῆς Λιλῆς κυρίας Ἀντρομάχης Φερρέρα πρὸς τὸν κ. Μίλτο Βέγα, ἕνα πρόσωπο ποὺ δὲν ἔχει λόγο στὸ δράμα παρὰ γιὰ νὰ εὐκολύνη τὴν οἰκονομία τοῦ συγραφέα στὸ μαστόρεμα τῶ σκηνῶνε. Ἔτσι λοιπὸν μαθαίνουμε, σὰ νὰ διαβάζουμε τυπωμένο πρόλογο, ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δραμάτου μὲ τὸ χαραχτῆρα του τὸ καθένα, τὰ ἰδιαίτερά του καὶ τὰ οἰκογενειακά του. Ὁ συγραφέας ἀντὶ νὰ μᾶς δώση νὰ τὰ νοιώσουμε μοναχοί μας πάνου στὴ δράση, φωνάζει σὰν πανοραματζῆς τί παρασταίνει ἡ κάθε εἰκόνα, ὁ κάθε τύπος ποὺ μᾶς παρουσιάζει στὸ κάθε πρόσωπο. Τεχνικὸ ἐλάττωμα ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα. Ὅταν παρακάτου ὁ συγραφέας θέλει νὰ ἀφήση μόνους τὸν Παλμιέρη μὲ τὴ Λιλὴ γιὰ νὰ γίνη ἡ ξομολόγηση τῆς ἀγάπης, διώχνει τ' ἄλλα πρόσωπα χωρὶς καμιὰ δικιολογία, λέγοντας μὲ τὸ στόμα τῆς κυρίας Φερρέρα «Πάμε στὸ σαλονάκι νὰ πάρουμε κάτι», μὲ μιὰ ἀφέλεια χαραχτηριστικὴ γιὰ τὴν περιφρόνηση καὶ πρὸς τὸ σκηνικὸ ἀρφαβήτα ἀκόμα. Τεχνικὸ ἐλάττωμα ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα, ποὺ τὸ διακρίνει κανένας σὲ ὅλο τὸ δράμα ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, στὸ ξετύλιμα τῆς κάθε σκηνῆς.

Ἀλλοῦ ἔχει ἐρωτικὴ σκηνὴ μέσα στὸ σαλόνι μπροστὰ σὲ πλῆθος κόσμου, τὴν ὥρα π. χ. ποὺ ἡ Χρηστίνα δίνει ραντεβοὺ στὸν κ. Νάρδη. Ἀλλοῦ ἔχει μιὰ ἀκατανόητη φλυαρία τῆς Λιλῆς μὲ δυὸ ἄλλες φιλενάδες της, ἢ καλλίτερα ἕνα ἀπέραντο μονόλογό της, γιατὶ οἱ φιλενάδες της παίζουνε βουβὰ πρόσωπα, μὴ μιλώντας ἢ μιλώντας γιὰ νὰ ποῦνε πὼς δὲ νοιώθουνε τίποτα. Μονόλογος δίχως οὐσία, βαλμένος γιὰ νὰ ζουγραφίση τὸ χαραχτῆρα τῆς κόρης, μ' ἀληθινὰ πελαγώνοντας σὲ φιλοσοφικὲς θεωρίες τῆς ρούγας. Ἀλλοῦ ἔχει σκηνὲς καὶ φράσες ποὺ μόνο σὲ μιὰ θεατρικὴ ἐπιθεώρηση σὰν τὰ ξακουσμένα «Παναθήναια» θὰ εἴχανε τὸν τόπο τους. Ἀλλοῦ πάλε βγάνει φοβερὸ καὶ τρομερὸ λόγο ὁ Παλμιέρης γιὰ γάμο, γιὰ κοινωνία, γιὰ φιλολογία, γιὰ θέατρο. Ἀλλοῦ φοβᾶται πὼς θὰ τονὲ κάνουνε ἀνάγνωσμα οἱ ἐφημερίδες. Τεχνικὰ ἐλαττώματα ὅλα ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα.

*

Ὁ συγραφέας ἔπλασε μέσα στὴ φαντασία του ὡρισμένους τύπους καὶ πάσκισε νὰ τοὺς δώση στὴ σκηνή. Μὰ οἱ τύποι δὲ πλάθουνται, ἀντιγράφουνται ἀπὸ τὴ ζωὴ μὲ τὴν ἰδιαίτερη πνοὴ πάντα τοῦ τεχνίτη. Γι' αὐτὸ δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο ἡ «Ἀτμοσφαίρα» παρὰ νὰ μᾶς παρουσιάση ἀψυχολόγητους, ἄσαρκους, ἄβαθους καὶ ἐλαττωματικοὺς ἀπὸ ἀθρώπινη αἴστηση τύπους, ποὺ ὁ καθένας τους λέει πολλὰ ἀσυνάρτητα, μὰ ποὺ ὅλοι μαζὶ δὲ λένε τίποτε.

Ἡ Λιλὴ ποὺ διαβάζει τὸν Πλάτωνα, ἔπρεπε πρῶτα νὰ σκύψη νὰ διαβάση τὸν κόσμο γύρο της, κι ἂν λέει πὼς γιὰ τὸν κόσμο δὲν τὴ μέλει εἶναι γιατὶ δὲν τὸν ἔχει μάθει ἀπὸ τὴν ἀληθινή του μεριά. Ὁ Παλμιέρης δὲν εἶναι μέσα στὴν ἰδεολογία τοῦ δικηγόρου. Αὐτὸς εἶναι ἕνας ποιητής, μὲ τὴ σημασία ποὺ σήμερα τονὲ θέλει ἡ κοινωνία μας, δηλαδὴ ψευτοαιστηματίας ἔξω ἀπὸ τὰ πράματα καὶ τὴν πραχτικὴ ζωή, καὶ μέσα στ' ἀχνὰ ὄνειρα καὶ στὶς φιλοσοφικὲς θεωρίες. Ἡ Χρηστίνα ἡ γυναίκα του μιὰ ἀχαραχτήριστη ποὺ ὅ,τι κάνει τὸ κάνει γιατὶ τὸ θέλει, ὁ συγραφέας κι ὄχι ὁ ἑαυτός της. Ὁ κ. Νάρδης πολὺ θαμπός, πολὺ ἄψυχος, πολὺ ἄτονος. Ὅλα ψυχολογικὰ ἐλαττώματα τοῦ ἔργου ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα.

Ὁ κ. Τσοκόπουλος νομίζει πὼς μὲ τὴν ἴδια ψευτιὰ ποὺ γράφει τὰ χαριτωμένα του χρονογραφήματα, μπορεῖ νὰ γράψη καὶ δράματα. Καὶ δὲν ἔχει ἄδικο. Ὁ ψεύτικος Τύπος, ἡ ψεύτικη κοινωνία, ὁ ψεύτικος θόρυβος τοῦ ἀναγνωρίζουν τὴ δουλειά. Σὲ μιὰ τέτεια *ἀτμοσφαίρα* ὁ κ. Τσοκόπουλος *πρέπει* νὰ φαντάζη γιὰ φιλολογικὴ δόξα.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

νάβρη τὴν ὀμορφιά του. Τὸ ἔργο του μοιάζει μὲ ἀκρογιαλιὰ ποὺ θέλουμε νὰ τὴ διαβοῦμε κι ἀπὸ μακρυὰ μᾶς φαίνετ' ὁμαλὴ κ' εὐκολοπάτητη, μὰ ἅμα ζυγώσουμε μᾶς δείχνει τόση ποικιλία κι ἀγριάδα μέσα στ' ἀπότομα κι ἀνάνταφλα ἀνεβοκατεβάσματα τῶν βράχων της ποὺ τέλεια ἀλλάζει τὴν ἀρχική μας ἐντύπωση. Ἔτσι λοιπὸν φυσικὸ εἶναι ἕνα τέτοιο ἔργο νὰ μᾶς φαίνεται βαρετό. Φανερώνεται σὰν εἰκόνα τοῦ ἀγγλικοῦ χαραχτῆρα μὲ τὰ ἰδανικά του, μὲ τὰ βαθειά του αἰσθήματα καὶ τὶς παράδοξες ἀντίφασές του. Μοναχὰ λοιπὸν μιὰ ἀνάγνωση τοῦ Meredith θὰ μᾶς κουράση καὶ τίποτ' ἄλλο. Πρέπει νὰ τὸν μελετήσουμε καὶ μὲ προσπάθεια νὰ μποῦμε βαθειὰ σ' ὅσα κρύβει μέσα του ὁ συγραφέας. Ἔχει ἐντελῶς διαφορετικὸ χαραχτῆρα αὐτὸ τὸ ἔργο· πρέπει νὰ τὸ κρίνη κανεὶς ὄχι συγκριτικὰ μὲ ἄλλα ἔργα, ἀλλὰ κριτικὰ αὐτὸ μοναχό του. Ὅ,τι κι ἂν εἶναι τὸ σημερινὸ μυθιστόρημα, πάντα κάτι κοινὰ γνωρίσματα βρίσκουνται μέσα ποὺ ἀκολουθοῦνε τὸν ἐπίσημο νὰ ποῦμε τύπο. Αὐτὰ τὰ κοινὰ εἶναι: μιὰ ἐνέργεια ποὺ βαδίζει ὁλοένα πρὸς τὴ λύση μὲ τὶς διάφορες πλοκὲς καὶ ἐπεισόδια, καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ ἀνακατέβουνται στὴν ἐνέργεια αὐτὴ καὶ μὲ ἀνάλυση (ὄχι καὶ πάντα) μᾶς παρουσιάζουνε ἕνα τύπο ὡρισμένο ἢ ἕνα ἰδιαίτερο χαραχτῆρα. Στὸ Meredith ὅμως κάθε ἄλλο παρ' αὐτὸ γίνεται. Ἔχει κάτι ξεχωριστὸ κ' ἡ τέχνη του αὐτὸ ἔχει τὸ ἰδιαίτερο: πὼς ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἀδιαφιλονίκητη παράδοση ποὺ θρέψαν οἱ αἰῶνες. Τὴν «ἀπομόνωση» ποὺ εἶχε στὴν πολιτική της ἡ πατρίδα του στὰ τελευταῖα χρόνια τὴν ἀκολουθάει κι αὐτός. Εἶναι μοναδικὸ χτῆμα του ἡ τέχνη του. Καθὼς λέει ὁ Schwob, ὁ Meredith δὲ σκέφτεται οὔτε σὰν Ἄγγλος οὔτε σὰν τίποτ' ἄλλο παρὰ μόνο σὰ Meredith. Μὰ τέτοια ὅμως ἀλλοκοτοσύνη θἄταν ἀδύνατο νὰ σταθῆ ἔξω ἀπὸ τὴν ἰδιότροπη Ἀγγλία ποὺ τόσο σ' αὐτὴν ἔχει ριζώσει ὁ ἀτομισμὸς (individualism). Ἡ δύναμη, ἡ ἐπίδραση τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ἀντὶ νὰ κόβη στὸ κάθε ἄτομο τὴν ἐξέλιξη ποὺ θἄχε δίχως αὐτὴν ἴσα-ἴσα, στὸν τόπο αὐτό, τὸ βοηθεῖ σ' αὐτήν. Ἔχουμε συνηθίσει νὰ μὴ μποροῦμε νὰ νοήσουμε τὴν ἰδέα τῆς ἁρμονίας χωρὶς τὸ ἐξωτερικὸ τουλάχιστο ὁμοιόμορφο, μὰ οἱ Ἄγγλοι ἔχουν ἐντελῶς ἀλλοιώτικη γνώμη καὶ δέχουνται τὸ ἀνόμοιο (non conformisme) ὅπως κι ἂν φανερώνεται. Ἔτσι μπορεῖ κανείς, μοῦ φαίνεται, νὰ ἐξηγήση πὼς στὴ βορεινὴ αὐτὴ χώρα βγήκανε τόσα πρωτότυπα καὶ ξένα ἀπὸ κάθε ἐπίδραση πνέματα. Τόσος ἀτομικὸς χρωματισμός, τόσο ἰδιαίτερο *ἐγώ*, δύσκολα κανεὶς βρίσκει σὲ ἄλλες χῶρες τόσο στὴ φιλολογία ὅσο καὶ στὶς ἄλλες τέχνες κ' ἐπιστῆμες. Ἡ ἰδέα τοῦ ὁμοιόμορφου στὴν τέχνη εἶναι καθολικὴ νὰ ποῦμε. Φανερώνεται μὲ τὶς ἀπαιτήσεις ποὔχει κάθε γοῦστο ἀλλάζοντας ἢ περιορίζοντας τὴν ἀτομικὴ πρωτοβουλία ὑποταγμένη κι αὐτὴ στοὺς ἄγραφους νόμους τῆς κοινῆς ἀντίληψης—ποτὲ παντοτεινῆς ἀλλὰ πάντα σύμφωνης μὲ τὶς αἰτίες της—καὶ στὶς ἐπιβλητικὲς διαταγὲς ποὺ δίνει τὸ γενικὸ αἴστημα. Ἡ γενικὴ ἰδέα τοῦ καλοῦ αὐτόματη κι ἀβίαστα βγαίνει σὰν συνισταμένη—γιὰ νὰ τὸ ποῦμε σύμφωνα μὲ τὸν ὅρο τῆς φυσικῆς—τῶν μερικῶν ἰδεῶν τοῦ ἑνὸς ἢ τἀλλουνοῦ. Φυσικὰ λοιπὸν εἶναι στενὰ ἑνωμένη μὲ τὴ γενικὴ γνώμη ποὺ ἔχει σχηματιστῆ γιὰ τὴν ἁρμονία. Ὁ καιρὸς στὸ τρέξιμό του τὴν ξανοίγει, τὴν κάνει νὰ προχωρῆ πάντα ὅμως ὄχι πιὸ μακρυὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο ποὺ δὲν ἔχει κίντυνο νὰ ρίξη τὴ γενικὴ γνώμη. Ἔτσι θριαμβεύει τὸ «πᾶν μέτρον ἄριστον». Κάθε ἀσυμμετρία, κάθε ὑπερβολὴ μπαίνουνε, πρὶν νὰ γίνουνται δεχτά, στὸ καλοῦπι κάθε ἐποχῆς. Τὸ μέτρο ὅμως εἴπαμε πὼς γίνεται ἀπαραίτητη συνθήκη τῆς αἰσθητικῆς· ἄραγε ὅμως αὐτὸ δὲν ἔχει τίποτα τὸ κακό; Ναί ἔχει κακὸ πὼς περιορίζει τὴν ἀνάπτυξη ἑνὸς μεγάλου νοῦ καὶ ἐμποδίζει τὸ τράβηγμα σὲ ἀπάτητα χώματα. Μὰ αὐτὸ μόνο φαινομενικὸ εἶναι, γιατὶ ἴσα ἴσα μὲ τὴ συνθήκη ποὔπαμε παραπάνω ἡ ἐξέλιξη σὲ κάθε εἶδος γίνεται ζωντανώτερη καὶ τὸ τέλειο—σχετικὸ πάντα—ἔρχεται πιὸ γλήγορο.

(Στἄλλο φύλλο τελιώνει)

Ν. Β. ΦΑΝΔΡΙΔΗΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (3 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ κιόσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» Γ. Κολάρου.

Στὴν Κέρκυρα καὶ Πάτρα στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Μιστριωτοπολίτικα— Τί γράφει ἡ ὁ «Νεολόγος»—Καὶ σόλοικος—Γράμμα ἀπὸ τὸ Φανάρι.

ΠΑΛΙ μὲ τὸν κ. Μιστριώτη θὰ σᾶς ἐνοχλήσουμε σήμερα, καὶ νὰ μᾶς συμπαθᾶτε, μὰ δὲν εἶναι δικό μας τὸ φταίξιμο. Μᾶς ἐνοχλοῦν τόσο ἀπὸ τὴν Πόλη γιὰ λόγου του καὶ μᾶς ἐνόχλησε τόσο λόγου του, γράφοντας γιὰ τὴν Πόλη στοὺς «Καιροὺς» τῆς Τρίτης, πού, θέλοντας καὶ μή, σᾶς ἐνοχλοῦμε καὶ μεῖς.

Καὶ λοιπὸν ὁ κ. Μιστριώτης—μάθετέ το, Πανέλληνες!—πῆγε καὶ στὸ Τούρκικο Κοινοβούλιο. «Ὅτε ἐπεσκέφθην τοῦτο πάραυτα ἦλθον πρός με ὁ κ. Καρολίδης, ὁ κ. Μπούσιος καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν, πάντες οἱ παρόντες Ἕλληνες βουλευταί, οἵτινες ἐν σώματι ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν Πρόεδρον καὶ ἠξίωσαν ἵνα δοθῇ μοι ἐπιφανὴς θέσις. Ὁ κ. Πρόεδρος εὐχαρίστως συναινέσας εἰς τὴν αἴτησιν παρεχώρησέ μοι

ἐπιφανεστάτην θέσιν παρὰ τῷ θρόνῳ τοῦ Σουλτάνου. Ὅτε δὲ ἀνέβην ἐνταῦθα, εἶδον (hear ! hear !) διακόσια περίπου ζεύγη Τουρκικῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες ἐστράφησαν πρός με· ἦτο δ' οὕτω σύγχρονος ἡ στροφὴ ὥστε ἤθελε νομίσει τις ὅτι ἐγένετο διά τινος μηχανῆς».

Φυσικώτατο αὐτό, ἀφοῦ εἴδανε τέτιον Ἀπόλλωνα οἱ ψτωχοί. Μόνο ποὺ δὲν ἀναφέρει καὶ τἄλλο, ἀπὸ μετριοφροσύνη του βέβαια, πὼς μαζὶ μὲ τὰ διακόσια περίπου ζεύγη τῶν Τουρκικῶν ὀφθαλμῶν καὶ διακόσια περίπου ζεύγη Τουρκικῶν χειλέων τοῦ φωνάξανε :

— Σοϊλὲ μπακαλούμ !

Ὁ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον :

— Λόγο ! Λόγο !

*

ΚΑΙ ταῦτα μὲν Μισθριώτης ἀνὴρ φθέγγεται. Ὁ «Νεολόγος» ὅμως τῆς Πόλης, μιλώντας γιὰ τὴ δράση του στὴ «Βασιλεύουσαν» καὶ γιὰ τίς ἐκεῖ φαμφαρονάδες του, δημοσιεύει καὶ τἀκόλουθο παραγραφάκι :

«Ἡ διάλεξις τοῦ σεβαστοῦ τὴν ἡλικίαν καθηγητοῦ κ. Μιστριώτου εἰς τὸν Φιλ. Σύλλογον ὑπῆρξεν ἀνταξία τῆς φήμης του καὶ ἀναξία τοῦ τίτλου του ὡς καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Εἶναι λυπηρόν, λυπηρότατον, διότι ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἔκαμε διάλεξιν οἵαν χθὲς ὁ κ. Μιστριώτης.

Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἔξοδον μερικοὶ μαθηταὶ σεβαστοῦ ἐπίσης τὴν ἡλικίαν λυκειάρχου ἐπετέθησαν διὰ ράβδων κατ' ἐκείνων οἵτινες δὲν ἦσαν τῆς...γνώμης των, ἐτραυμάτισαν δὲ καὶ ἕνα νέον ὅστις ἔλεγεν ὅτι ἀπὸ ἕνα τόσον φημισμένον καθηγητὴν ἐπερίμενε σοφώτερα ἐπιχειρήματα.»

*

ΕΧΕΙ, μὴ θαρρεῖτε, καὶ τὸ σολοικισμό της ἡ Μισθριώτειος κουβέντα. Καὶ νά τονε :

«Ὁ κ. Πρόεδρος εὐχαρίστως συναινέσας κτλ. παρεχώρησέ μοι ἐπιφανεστάτην θέσιν παρὰ τῷ θρόνῳ τοῦ Σουλτάνου».

Ὁ σοφὸς μέγας διδάσκαλος ξέχασε τὸν κανόνα τοῦ Συνταχτικοῦ ποὺ τὸν ἔμαθε μικρὸς καὶ ποὺ τὸν ξέρουν ὅλ' οἱ ἀγράμματοι μαλλιαροὶ πὼς «ἡ παρά, ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ πλησίον, συντάσσεται μετὰ δοτικῆς προσώπου καὶ αἰτιακῆς πράγματος».

*

ΚΑΙ γιὰ νὰ κλείσουμε πιὰ τὴ Μιστριωτοπολίτικη αὐτὴ κουβέντα, δημοσιεύουμε τὸ ἀκόλουθο γραμματάκι ποὺ μᾶς στείλανε ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ ποὺ τὰ λέει ὅλα :

«Ἀγαπητέ μου «Νουμᾶ»,

Δὲ μᾶς ἔφταναν τόσοι σκολαστικοὶ δασκάλοι ἐδῶ, μᾶς ὥρισε αὐτὲς τὶς μέρες καὶ ὁ Μιστριώτης (ποὺ ἄλλες ἐφημερίδες τονὲ λένε διαπρεπῆ, ἄλλες σοφώτατον καὶ ἄλλες ἀκάματον σκαπανέα τῶν ἑλλην. γραμμάτων !) Γυρνᾷ ἀπὸ σκολειὸ σὲ σκολειὸ μὲ τὶς κόρες του καὶ κατηχεῖ τοὺς μαθητάδες «ν' ἀγαπῶσι τὴν ὡραίαν καθαρεύουσαν καὶ ν' ἀποκηρύξωσι τοὺς ἐκχυδαϊστὰς αὐτῆς». Χτὲς τὸ βράδυ ἡ ὥρα 9 μ. μ. ἔκαμε μιὰ διάλεξη στὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο «περὶ ἐκπαιδεύσεως» τάχα. Ὁ πρόλογός του εἴτανε γεμάτος ἀπὸ ἐγκώμια γιὰ τοὺς ἀθανάτους μας προγόνους. Ἡ προγονικὴ σοφία κ' ἡ προγονικὴ εὔκλεια πῆρε κ' ἔδωκε. Εἶπε κ' ἕνα καινούργιο, πὼς ἡ Εὐρώπη ἀπὸ μᾶς πῆρε τὸν πολιτισμό της. Ὕστερ' ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴ φοβερὴ φρασεολογία πετάχτηκε στοὺς «ἐκχυδαϊστὰς τῆς γλώσσης». Μὴ θέλετε νὰ μάθετε τί εἶπε· ἐγώ, μὰ τὴν ἀλήθεια, ντρέπομαι γιὰ λογαριασμό του νὰ τ' ἀραδιάσω ἐδῶ. Κ' ἐμεῖς νομίζαμε πὼς οἱ καθηγητάδες τοῦ Πανεπιστήμιου εἶναι κατιτί. Μὰ Μιστριώτης αὐτός ! Εἶπε τέλος πάντων πὼς κοντεύουμε νὰ φτάσουμε στὴν ἀρχαία γλώσσα κ' ἔτσι θὰ κληρονομήσουμε τ' ἀρχαῖο ἔθνος. Παρακίνησε τοὺς μαθητάδες νὰ μελετοῦνε πολὺ καὶ τοὺς δασκάλους νὰ μὴν εἶναι τεμπέληδες, μὰ ν' ἀγρυπνοῦν σὰν Κέρβεροι, γιατὶ οἱ «χυδαϊσταὶ» δουλεύουν καὶ πολεμοῦν νὰ καταστρέψουν τὸ ἑλλ. ἔθνος. Κάποιος δημοσιογράφος δημοτικιστὴς (ἂς μὴν πῶ τ' ὄνομά του) τὸν ποδοκρότησε. Καὶ οἱ μαθητάδες τοῦ Χατζηχρήστου τὸν περίμεναν ἔξω καὶ τόνε ξυλοφόρτωσαν. Χυμήξανε τότες οἱ Μεγαλοσκολίτες δημοτικιστάδες καὶ τὄσκασαν οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸ φόβο τους.

Γίνηκε δῶ ἕνα καλὸ ἐπεισόδιο· ἀρχίσανε νὰ φωνάζουνε οἱ Μεγαλοσκολίτες. Τὰ χρειαστήκαν οἱ καθηγητάδες κι αὐτὸς ὁ Μιστριώτης φοβούνταν νὰ μπῇ στ' ἁμάξι μὲ τὶς κόρες του.

Πέρασε ἀρκετὴ ὥρα, καὶ στείλανε μέσ' ἀπὸ τὸ Σύλλογο ἀθρώπους νὰ διαλύσουνε τὸ λαὸ καὶ νὰ διώξουνε τοὺς Μεγαλοσκολίτες.

Τὴ στιγμὴ ποὺ μπῆκε ὁ Μεγάλος Δάσκαλος στ' ἁμάξι νὰ φύγῃ, ἕνας Μεγαλοσκολίτης δημοτικιστὴς τοῦ φώναξε δυνατά : «Δεῖ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἰδέας σέβεσθαι».

Ἂς τοῦ γίνῃ μάθημα αὐτὸ τοῦ Μιστριώτη, νὰ προσέχῃ ἄλλη φορὰ μὴν πάθῃ τὰ χειρότερα.

Πόλη, 27 τοῦ Μάη 1910.

ΦΑΝΑΡΙΩΤΗΣ»

Πρέπει νἄχουμε συνείδηση καθαρή. Ἂς ἔχουμε καὶ καλήτερη ἰδέα γιὰ τὴν καινούρια μας τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὸ νέο μας τὸ λαό. Ἂς μὴν ντραποῦμε νὰ φανοῦμε ὅ τι εἴμαστε. Ἔτσι θὰ δείξουμε ἀξιοπρέπεια. Νὰ μὴ ζητᾶμε ξένα φτειασίδια καὶ προτερήματα ποὺ δὲν ἔχουμε. Ὅσο μικρὰ κι ἂν εἶναι τὰ δικά μας, θὰ προκόψουμε τὴν ἡμέρα ποὺ θἄχουμε τὸ θάρρος νὰ περηφανεφτοῦμε μὲ τὰ δικά μας μοναχά.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ,

Στὸ τελευταῖο τεῦχος τῆς «Revue des Etudes Grecques» τοῦ Παρισιοῦ, ὁ γνωστὸς φιλόλογος κ. Εὐγένιος Κλεμὰν δημοσιεύει ἀξιόλογο κριτικὸ ἄρθρο γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ συνεργάτη μας κ. Ρήγα Γκόλφη.

Τὸ μεταφράζουμε ἀλάκερο :

Ἡ παραγωγὴ τῆς λυρικῆς ποίησης στὴν Ἑλλάδα εἶναι σήμερα σημαντική, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε ἀρίφνητη. Ἂ βάλουμε κατὰ μέρος —καὶ πιὸ ἀψηλὰ —δυὸ τρία μεγάλα ὀνόματα ποὺ κυριαρχοῦνε στὴ σύχρονη φιλολογία, ἕναν Παλαμᾶ, ἕναν Πάλλη, ἕναν Ἕρμονα, ἴσως καὶ κανέναν ἄλλονε ἀκόμα, μᾶς τριγυρίζει μιὰ ἐνοχλητικὴ ἀφθονία poetarum minorum, ποὺ τὸ ταλέντο τους δὲν εἶναι ἀνάλογο πάντα μὲ τὴ γονιμότητα. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς νέους ποιητὲς φαίνουνται σὰ νὰ πασκίζουν νὰ θυσιάσουνε στὸ βωμὸ τοῦ συβολισμοῦ τό φυσικό, τὸ καθαρὸ καὶ τὴν ἀληθινὴ αἴσθηση. Ζαλίζουνται ἀπὸ χοντρὰ λόγια, θαμπώνουνται ἀπὸ ἀσυνάρτητες ζουγραφιὲς καὶ παίρνουν ἀφελέστατα γιὰ ποίηση τὶς κούφιες τους παράκρουσες καὶ τὶς ἀκατανόητες χίμαιρες. Οἱ ἄλλοι —καὶ δὲν εἶναι μικρότερο τὸ κακὸ —σέρνουνται στοὺς ἄχαρους καὶ χιλιοπατημένους δρόμους.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴ θορυβώδικη φτώχια, νοιώθουμε εὐχαρίστηση σὰ σημειώνουμε πὼς τὰ «Τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» τοῦ κ. Ρήγα Γκόλφη δείχνουν μιὰ ἐπιτυχημένη ἐξαίρεση. Ἡ συμπαθέστατη συλλογὴ μᾶς δίνει κάτι περισσότερο ἀπὸ ἁπλὲς ἐλπίδες. Ἀποκαλύπτεται μ' αὐτὴ καὶ βεβαιώνεται μιὰ ἀληθινὴ ποιητικὴ ἰδιοφυΐα. Ὁ Ἀπρίλης τῆς φύσης κι ὁ Ἀπρίλης τῆς καρδιᾶς βρίσκουν ἐκεῖ λεπτὴ ἔκφραση, ἀρκετὰ εἰλικρινῆ, πολλὲς φορὲς πρωτότυπη μὲ στίχους καλοδουλεμένους, ἁρμονικοὺς κι ἁπλούς. Τὸ βιβλίο ἀνοίγει μ' ἕνα χαριτωμένο χαιρετισμὸ πρὸς τὴν «Ἄνοιξη» ποὺ δὲ θὰ ἔστεκε διόλου κατώτερος ἂν παραβάλλονταν μὲ τὶς κλασσικὲς περιγραφὲς ποὺ τόσο δίκια ἔχουν ὑμνηθῆ.

«Γὶς καὶ καρδιὰ σὲ δέχουνται κ' ἕτοιμες εἶναι γι' ἄνθη».

Τὰ τραγούδια τῆς ἀγάπης— δὲ λέω ἐρωτικὰ— ἔχουνε στὴ συλλογή, καθὼς καθένας θὰ φαντάζεται, σημαντικὴ θέση. Τὰ τραγούδια αὐτὰ δὲν εἶναι ἴδιας ἀξίας. Κι ἂν κάπου τὸ ἐπιτηδευμένο κι ὁ ρωμαντικὸς στόμφος μάταια πασκίζουν νὰ κρύψουν τὸ μὴ σημαντικὸ τῆς φαντασίας καὶ τὸ τεχνητὸ τῆς ἔμ-

---

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

Ζ'

ΕΝ' ΑΝΕΛΠΙΣΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Κατεβήκαμε στοῦ Φαναριοῦ τὰ νερὰ καὶ δὲν τὸ νοιώσαμε. Ἂν τὸ εἴχαμε σκοπὸ νὰ σεριανίζουμε καὶ νὰ κοιτάζουμε καθετὶς, νὰ μπαινοβγαίνουμε ἀπὸ παράθυρα καὶ νὰ σκαλίζουμε σπιτικὰ καὶ νοικοκεριὰ καθὼς κάναμε στὸ χωριὸ, τί δὲ θὰ βλέπαμε ! Χαρτὶ δὲ θὰ μᾶς ἀπόμενε νὰ τὰ στρώσουμε. Μὰ ὁ σκοπός μας τώρα δὲν εἶναι αὐτός. Αὐτὰ γίνουνται στὰ χωριὰ, ἐκεῖ ποῦ θρέφεται ἡ *ρίζα* τοῦ τόπου. Ἐκεῖ παίρνεις τὸ σκαλιστήρι, σκαλίζεις καὶ βρίσκεις τί λογῆς χῶμα εἶναι αὐτὸ ποῦ θρέφει τὸ ἔθνος. Ἐδῶ εἶναι ἄλλη ἡ δουλειά μας. Ἐδῶ νὰ δοῦμε σὰν τί καρπὸ μᾶς βγάζει αὐτὸ τὸ δέντρο. Πόση θροφὴ ἔχει μέσα του καὶ πόση σαπίλλα. Ὡς τὴν ὥρα θαρρῶ δὲν τὴν ἀξιωθήκαμε τὴ θροφή. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φέρῃ καὶ στὰ κλωνιὰ ποῦ καρποφοροῦν, καὶ νὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν πεῖνα.

Ἄφησε τοὺς μπεγιαντέδες καὶ τὰ καΐκια καὶ τὶς ἄλλες τὶς Πολίτικες ὀμορφιὲς, πήδα σβέλτα στὴ σκάλα, κ' ἔλα κατὰ τοὺς δρόμους ποῦ τοὺς ἔχει πλημμυρισμένους ἡ Ἑβραΐλα, σὰ νὰ τῆς ἀρέσῃ τὸ μαλακὸ κι ἀπόλεμό τους ἀγέρι. Ἐκεῖ ποῦ εἶδες κοιμισμένα νερὰ καὶ δὲ σ' ἔφαγαν οἱ μυῖγες καὶ τὰ κουνούπια !

Ἔχει ὡς τόσο καὶ πεταλοῦδες. Κοίταξέ τις· ὄχι στὸν ἀέρα· ἐκεῖ, ἐκεῖ, στὰ παράθυρα. Σὲ μαγεύουνε μὲ τὰ μάτια τους. Ἡ ἴδια ἡ ὀμορφιὰ καὶ δῶ καθὼς κι ἀντίκρυ, καὶ στὸ χωριό. Μὰ ἐδῶ σὰ νἄχῃ κατιτὶς πιὸ μαλακὸ, πιὸ ξανοιχτὸ ἡ ρωμαΐκη ἡ ὀμορφιά. Τὸ νερὸ, φίλε μου, τὸ νερὸ τῆς Πόλης τὄχει. Θαρρῶ πῶς καὶ μιὰ Μπουμπουλίνα νὰ τὴν κλείσῃς ἐδῶ, θἀρχίσῃ νὰ σοῦ μισοσφαλνάῃ τὰ ματάκια της, νὰ μισοδαγκάνῃ τὰ παχουλούτσικα χείλη της, καὶ νὰ σοῦ πετάῃ ραβασάκια.

Καὶ τώρα ποῦ τὶς ξαναβλέπω τὶς Πολίτισσες, ἔρχεται στὸ νοῦ μου μιὰ νόστιμη ἱστορία. Σὰ νὰ τὴ γουστάρῃς φοβοῦμαι. Μὰ εἶναι λιγάκι ντροπῆς ν' ἀρχίσουμε τὸ πολίτικο τὸ σεριάνι μας μὲ μιὰ διδαχὴ, καὶ νὰ καταντοῦμε σὲ παραμύθια. Θὰ σοῦ τὸ πῶ γλήγορα γλήγορα καὶ μὲ μιὰ συφωνία : Νὰ μὴ μοῦ γυρέψῃς ἄλλο παραμύθι στὴν Πόλη. Ζήτα μου κλάψες ὅσες θέλεις· παραμύθια ὄχι.

Πᾶμε νὰ καθίσουμε ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴ «Λέσχη». Μὴ βλέπῃς μέσα τοὺς χαριτωμένους τοὺς μπιλλιαρδόρους, μήτε τοὺς παρακεῖθε ποῦ διαβάζουν ἐφημερίδες ἀντὶς νὰ παίρνουν ἀφιόνι, μήτε τοὺς παραμέσα ποῦ κουβεντιάζουν, ἴσως γιὰ τὰ πολιτικά τους πολιτικὰ, γιὰ σαρίκια καὶ καλιμάφκια. Κοίταξε κατὰ τ' ἀργυρωμένα τὰ κύματα, κι ἄκουγε.

Πρέπει νὰ εἴμουν ὡς δεκαφτὰ χρονῶν. Κατοικοῦσα κάπου ἐδῶ, σ' ἕν' ἀπ' αὐτὰ τ' ἀψηλὰ τὰ σπίτια. Ἀψηλὰ ὄχι τόσο ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν ἀρχοντιά τους, ὅσο ἀπὸ τὴ φτώχεια τους. Χτίζουνε μιὰ κάμαρα, ἀπάνω της χτίζουνε ἄλλη κάμαρα, ἔπειτα ἄλλη κι ἀπάνω ἀπάνω εἶναι ὁ ἡλιακός. Ἐκεῖ καθίζεις τὸ βράδυ καὶ βλέπεις τὸν οὐρανὸ μὲ τἄστρα, τὴ θάλασσα μὲ τὰ καράβια, καὶ τὴν Πόλη μὲ τοὺς μιναρέδες. Ἐκεῖ πήγαινα καὶ κάθιζα συχνὰ σάνε νύχτωνε καὶ πλάγιαζαν ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ, ὁ νοικοκύρης ἀπὸ τὸ μεθύσι, ἡ γυναίκα του ἀπὸ τὴ

(*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθμὸ 353.

πνευσης, ὅμως ἀλλοῦ βλέπει κανεὶς μιὰ ζωηρότητα, μιὰ δροσερότητα στὸ αἴστημα ποὺ εὐωδιάζει ὅλο ἀπὸ νιάτα κ' ὑγεία. Ἐδῶ ὁ ποιητὴς λιμπίζεται μὲ πάθος τὸ φίλημα τῆς ἀγαπημένης του. (Σελίδα 29).

«Φέρε τὸ μετωπάκι σου, τὰ μάτια καὶ τὰ χείλια
καὶ θὰ σοῦ πλέξω ἀπάνου τους ἀπὸ φιλιὰ τραγούδι»

. . . . . .

«Γιατὶ τὴ νύχτα τὴ βαθειὰ ποὺ τὰ ὄνειρά μου πλέκω
καὶ σὲ στοχάζουμαι ὅλη φῶς στῆς ὀμορφιᾶς τὴ δόξα,
ἀνάλαφρα καὶ μυστικὰ ὅσο κι ἂν εἶσαι ἀλάργα
θὰ στείλω τὴν ψυχή μου ἐκεῖ νάρθῃ νὰ σοῦ τὸ δώσῃ...»

Ἀλλοῦ στενάζει γιὰ τὶς πίκρες τοῦ χωρισμοῦ (σελ. 37).

«Ἔφυγες. Τώρα ἀναγαλλιὲς δὲν κλεῖ γιὰ μένα ἡ χώρα,
καὶ τὸ παραθυράκι σου μὲ τὸ περιπλοκάδι
—μάτι καὶ γαϊτανόφρυδο—σὰν πονεμένο τώρα
μὲ βλέπει ἐκεῖθε νὰ περνῶ ἔρμος τὸ κάθε βράδι».

«Τὰ ρόδα σου» (σελ. 60), «Τὰ γέλοια σου» (σελ. 65) εἶναι ὡραῖα ἀνθολογικὰ ἐπιγράμματα. Μὰ τὸ πιὸ καλὸ ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ τραγούδια εἶναι ἀναφισβήτητα ἐκεῖνο ποὺ ἐπιγράφεται «Παρακάλι» (σελ. 26). Ἡ λυγερὴ ζητᾷ σὰ λεημοσύνη ἀπὸ τὸν ἀγαπημένο της βοσκό, νὰ μὴν παίζῃ πιὰ τὴ φλογέρα γιατὶ ὁ ἀχός της φέρνει της πόνο στὴν καρδιὰ καὶ φτερώνει της τὴ θύμηση. Τὸ αἴστημα ἀρκετὰ δυνατὸ ἐκφράζεται σ' αὐτὸ τὸ ποίημα μὲ μιὰ ἁπλότητα κι ἀφέλεια ποὺ συγκινεῖ. Θἄλεγε κανεὶς πὼς εἶναι κομάτι τῆς Σαπφοῦς ἢ καλλίτερα ἕνα ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια μὲ δυνατὴ γοητεία καὶ ζωντανὴ πλαστικότητα.

Καὶ δὲν εἶναι μονάχα ὁ ἔρωτας ποὺ ἀγγίζει τὴν καρδιὰ καὶ τὴ λύρα τοῦ ποιητῆ. Βρίσκει καλορρυθμισμένους τόνους γιὰ νὰ ὑμνήσῃ τὴ λευτεριά, γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὴ θλιβερὴ μοίρα ὅσων μένουνε στὶς πολιτεῖες δουλωμένοι στὴν πλεονεξία, στὴν ψευτιά, στὶς μικροδιαφορές, στὰ χυδαῖα πάθη, γιὰ νὰ τονίσῃ ἀκόμα τὴν ὀνειρεμένη ἐποχὴ τῆς πρόοδος ποὺ ὅλοι περιμένουμε στὸ μέλλο. Ὅμως ἀναγνωρίζουμε πὼς τὰ περισσότερα ποιήματα ἀπ' αὐτὸ τὸ εἶδος δείχνουν πὼς ἡ φαντασία κ' ἡ ἔκφραση ἀκόμα δὲ μέστωσαν. Οἱ γενικότητες, τ' ἀόριστα τραβήγματα, τὸ τεχνητὸ τῆς σύνθεσης, μάταια προσπαθοῦν νὰ τὸ κρύψουν, κ' αἰστάνεται κανένας πὼς λείπει ἡ βαθύτερη συγκίνηση.

Μὰ ὁ κ. Ρήγας Γκόλφης εἶναι νέος. Πρέπει νὰ περιμεῖνουμε μ' ἐμπιστοσύνη. Σ' ἕνα μέρος τοῦ βιβλίου του (σελ. 46) λέει :

«Μούσα, γλυκοσπαράζεις με σὰν ἔρωτας κρυφὸς
κι ἀκόμα ἂ δὲ μοῦ χάρισες τὸ ξωτικό σου χάδι,
ἔτσι σὲ βλέπω ἀγνάντια μου στὸ μάκρος καὶ στὸ φῶς
σὰ μιὰ κορφὴ τοῦ Παρνασσοῦ σὲ φεγγαρίσιο βράδι».

Ἡ Μούσα δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ στερηθῇ ἕναν τέτοιον ἀγαπητικό της. Ὁ κ. Ρήγας Γκόλφης εἶναι γιὰ τὴν ὥρα ἕνας συμπαθὴς ποιητής. Ἔχω τὴν ἰδέα πὼς μιὰ μέρα θὰ γίνῃ ἁπλούστατα : *Ποιητής*.

EUGÈNE CLÉMENT

ΔΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΞΕΝΑ

ΜΕ τὸν τίτλο «Τὸ δέντρο ποὺ τραγουδοῦσε» τυπώνει ὁ Ψυχάρης στὰ Mélanges τοῦ Γάλλου σοφοῦ καὶ φίλου του κ. E. Chatelain μιὰ σύντομη μελέτη του γιὰ τὸν περίφημο χρυσὸ πλάτανο ποὺ ἀναφέρει ὁ λαϊκὸς Χρονογράφος τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας πὼς ἔβαλε κ' ἔφτιασαν ὁ αὐτοκράτορας Θεόφιλος – ἕναν πλάτανον ὁλόχρυσο μὲ πουλιὰ καὶ λεοντάρια καὶ ὄργανα διάφορα, καμωμένα τεχνικὰ ὥστε ἅμα φυσοῦσε ἄνεμος, ἔλεγε καθένα τὴ φωνή του κ' ἔπαιζαν τὰ ὄργανα. Ὤ; τώρα οἱ ξένοι βυζαντιολόγοι δὲν εὕρισκαν ἄλλη ἐπίσημη ἀπόδειξη γιὰ τὸ μηχανικὸ ἐκεῖνο δέντρο παρὰ μόνο στὸν Πορφυρογέννητο. Ὁ Ψυχάρης φέρνει σειρὰ ὁλάκαιρη ἱστορικὲς μαρτυρίες ἀπὸ βυζαντινὰ κείμενα καὶ ἀποδείχνει πὼς ὁ πλάτανος αὐτός, ποὺ ἔβαλε ἀργότερα καὶ τὸν ἔλυωταν ὁ Μιχαὴλ ὁ διάδοχος τοῦ Θεόφιλου, δὲν εἴτανε μέτα στὸ πλάτι, κοντὰ στὸ θρόνο, καθὼς πολλοὶ παρερμηνεύουν, παρὰ ἔξω στὴν αὐλή, στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα, καὶ πὼς τὰ μουσικὰ δέντρα εἴταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ συνηθισμένα στολίδια στὰ βασιλικὰ πλάτια τῆς Ἀνατολῆς.

ΣΤΟΝ τελευταῖο «Ἑρμῆ τῆς Γαλλίας» (ἀριθ. 311) ὁ Δημήτρης Ἀστεριώτης (κ. Philéas Lebesgue) ἔχει τὸ ταχτικό του κριτικὸ ἄρθρο γιὰ τὰ νεοελληνικὰ γράμματα. Δίνοντας μιὰ πολὺ καλοπροαίρετη ἀνάλυση τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Π. Ἀξιωτίδη : *Τὸ Παρὸν καὶ τὸ Μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, ρίχνει ἀρκετὸ νερὸ στὸ παραπολὺ αἰσιόδοξο κρασὶ τοῦ λογογράφου, ποὺ ὑποστηρίζει πὼς εὔκολα μπορεῖ νὰ κάμῃ κ' ἡ φυλή μας ὅ,τι ἔκαμαν οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Γιαπωνέζοι τὰ τελευταῖα χρόνια. Ἔρχεται ὕστερα στὶς *Ἀνατολικαὶ Μελέται* τοῦ Σμυρνιοῦ δικηγόρου κ. Ν. Π. Ἐλευθεριάδη, ποὺ ὁ πρῶτος τόμος τους εἶναι ἀφιερωμένος στὸ ζήτημα τῶν Πατριαρχικῶν προνομίων καὶ στὴν κατάσταση τῶν Χριστιανῶν τῆς Τουρκιᾶς· ὀνομάζει τὸ βιβλίο πολύτιμο ἱστορικὸ βοήθημα γιὰ ὅποιονε θέλει νὰ μάθῃ τὴ θέση τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπέναντι στὸ Τούρκικο Κράτος. Προχωρώντας, μᾶς λέγει πὼς «στὶς ἀξιοπαρατήρητες μελέτες ποὺ ἀφιερώνει ὁ κ. Γ. Σκληρὸς στὸ *Ἀνατολικὸ Ζήτημα*, καὶ ποὺ ἔχουνε τὴν παραπανιστὴ χάρη νὰ εἶναι γραμμένες στὴ δημοτική, πρωτοστατεῖ μιὰ πιὸ συγκαιρινή μας φροντίδα, ἡ φροντίδα γιὰ τὰ καθκρὰ γεγονότα καὶ τὴν οἰκονομικὴ πραγματικότητα, ὅπου δίνουν ἀφορμὴ στὶς κοινωνικὲς μεταβολές.» Καὶ περνᾷ ὁ κριτικὸς στὰ φιλολογικώτερα ἔργα :

«Μὲ τὴ λιγώτερο στεγνή τους ὄψη, τὰ ἱστορικά, καλλιτεχνικά, κοινωνικὰ καὶ φιλοσοφικὰ τεχνογυρίσματα ποὺ γραφικὰ κεντάει ὁ Ἴδας γῦρο στὴ Σκμοθράκη εἶναι κι αὐτὰ κατάλληλα νὰ κινήσουν πολύωρο τὸ στοχασμό. Ὅλοι τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ὀμορφιᾶς οἱ πιστοὶ θὰ χαροῦνε ξεχωριστὰ τὶς σελίδες ποὺ ὀνοματίζονται *ἡ Νίκη* καὶ εἶναι ἄξιες νὰ μποῦνε δίπλα στὴν «Προσευχὴ ἀτάνω στὴν Ἀκρόπολη». Ὁ Ἴδας αἰστάνεται βαθυὰ τὴ γῆ του.

«Κ' ἡ χάρη αὐτὴ γίνεται ὑπερέξοχη στὸν ἀριστοτέχνη συγγραφέα καὶ διηγηματογράφο, τὸν Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, ποὺ περνᾷ τὴ ζωή του στὰ ξένα καὶ τοῦ κατατρώει ἡ νοσταλγία τὴν ψυχή. Μὲ τί νοστιμάδες οἱ *Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου* του, ποὺ τὶς ξανακαινουργώνει στὸ *Νουμᾶ*, μᾶς σεριανοῦνε μέσα στὴν ἑλληνικὴ ζωή! Αὐτὸ μὲ κέντρισε νὰ ξανανοίξω τὸν πολύτιμο τόμο, καὶ πῆγα ἔτσι ἀπὸ τὸ πατρικὸ Χωριὸ ὡς τὴν Κωσταντινούπολη, κ' ὕστερα στὴν Ἀθήνα, κουβεντιάζοντας στὴν τύχη γιὰ τὰ ἐπεισόδια τῆς κάθε στιγμῆς. Τίποτα δὲν εἶναι πιὸ ἀξιολάτρευτο. Ἴσως στὰ πρῶτα φύλλα τοῦ βιβλίου : *Τὰ Πρῶτα Χρόνια*, εἶναι ἐντονώτερη ἡ συγκίνηση. Ἡ ποιητικὴ πηγὴ τοῦ πεζοῦ αὐτοῦ λόγου εἶναι ἴσως ἡ ἴδια ὅπου οἱ *Παλιοὶ Σκοποὶ* παίρνουν τὸ θέλγητρο τῆς ἀθώας τους εἰλικρίνειας. Εἶναι ὅλη αἴστημα καὶ ἀναβρύζει ἴσια ἀπὸ τὴ γῆ, ἀπὸ τὴν ὥρα, ἀπὸ γνώριμα καὶ ποθεινὰ πράγματα.»

Γιὰ τοὺς *Στίχους* τοῦ κ. Γ. Λαμπελέτ, ὁ Γάλλος κριτικὸς γράφει παρακάτω πὼς τοὺς ξεχωρίζει μεγάλη καθαρότητα μορφῆς καὶ ἰδέας, καὶ πὼς «ἡ

χολόσκαση, καὶ τὸ μικρὸ μικρό τους ἀπὸ τὴ σκανταλιά.

Ὁ νοικοκύρης δούλευε ὁλημερὶς στὸ «τσαρσί». Πουλοῦσε κι ἀγόραζε κάμπιο. Τὸ βράδυ καταστάλαζε σὲ κάποια ταβέρνα ἐδῶ κοντά, καὶ σὲ καμιὰν ὥρα ἔμπαινε σπίτι καλὰ κουρντισμένος. Φαντάζεσαι τὸ τί γίνουνταν. Κανένα φαγεῖ δὲν τοῦ ἄρεζε. Σὰ νὰ μισοθύμωνε καὶ μαζί μου, ποῦ τοῦ ἔδειχτα τὸ ἐνάντιο μὲ τὴν ὄρεξή μου.

Εἴταν καὶ πατριώτης ὁ Σιὸρ Θοδωράκης. Μιὰ φορά,—τοῦ Βαγγελισμοῦ,—μοῦ ἦρθε νὰ σηκώσω τὸ ποτήρι στὸ τραπέζι μουρμουρίζοντας ἕνα στίχο τῆς ἀθάνατής μας Ὠδῆς. Πῆγε νὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος! Νὰ μὴ μᾶς ἄκουσε κανένας ἀπ' ἔξω! «Ὁ καημένος ὁ Μετζίτης, ὁ Θεὸς νὰ τὸν πολυχρονάῃ, καλὸς εἶναι, κι ὅλους μᾶς ἀγαπάει· παιδιά του εἴμαστε. Γιατὶ νὰ τὸν κακοκαρδίζουμε ἔτσι;» Τἄκουσα αὐτὰ μὲ τ' αὐτιά μου, ἀπὸ τὸ Σιὸρ Θοδωράκη. Ἄνω κάτω ἔγιναν ὅλοι τους. Σηκωθήκανε μισοφαγωμένοι καὶ πήγανε στὰ κρεββάτια τους.

Ἀνέβηκα στὸν ἡλιακὸ καὶ κάθισα μοναχός μου. Ἔλαμπε τὸ φεγγάρι, καὶ θωρῶντας τὴν ὀμορφιὰ ἐκείνη ὁλόγυρά μου, συλλογιούμουν ἂν εἴταν ἀλήθεια αὐτὸ ποῦ ἔτρεξε κάτω στὸ τραπέζι, ἃ γίνεται νὰ ζῇ στὸν κόσμο Ρωμιὸς ποῦ νὰ λέῃ τέτοια λόγια μὲ τὴν καρδιά του. Εἴμουνα σαστισμένος. Στὸ χωριὸ, ποῦ σκύβουν κι ὅλο σκύβουν οἱ χωριανοί, νὰ μὴν ἀποκοτάῃ ὁ πιὸ σκυμμένος νὰ ξεστομίσῃ εὐκὴ τοῦ Μετζίτη, καὶ στὴν «Ἑπτάλοφο» Πόλη, μέσα στὰ φυλλοκάρδια τοῦ Βυζαντίου, δυὸ πηδήματα μακριὰ ἀπὸ τὴ «Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή», νὰ βρίσκεται νοικοκύρης μὲ γυναίκα καὶ μὲ παιδιὰ νὰ θυμώνῃ ποῦ ἔθεσα μικρὸ λουλούδι στὸν τάφο τῆς λευτεριᾶς του! Αὐτὸ δὲ γίνεται. Αὐτὸς πρέπει νὰ γεννήθηκε σὲ χαρέμι. Δὲν ἔχει αὐτὸς δικαίωμα νὰ βγάζῃ ψωμὶ ἀπὸ χριστιανούς. Νὰ τονε μηνήσουμε, νὰ τονε μάθῃ ὁ κόσμος, νὰ πεθάνῃ τῆς πείνας, νὰ ζῇ χωρισμένος ἀπὸ τοὺς ὁμόφυλούς του, ν' ἀφοριστῇ, νὰ βουρκολακιάσῃ!

Τέτοια τοῦ ἔψαλλα τοῦ Θοδωράκη ἀπάνω στὸν ἡλιακό. Ἀθῶο παιδί, δεκαφτὰ χρονῶ! Ὄχι ὅμως κι ὁλότελα τυφλωμένος. Κατιτὶς μοῦλεγε πῶς δὲν εἴταν ὁ Θοδωράκης μονάχος. Πῶς ἐδῶ τέτοια τραγουδάκια δὲν ἔχει. Ἐδῶ πνίγεται ἄνθρωπος· σκάνει καὶ πάει. Νὰ φύγω, νὰ φύγω, δὲν εἶναι γιὰ μένα ἡ Πόλη!

Καὶ κεῖ ποῦ τὰ μισομουρμούριζα ὅλ' αὐτά, κοιτάζοντας τὸν ἀσημένιο γιαλὸ, ἀκούγω περπατηξιὲς ἀπὸ πίσω μου. Εἴταν ἡ Μαριγώ, ἡ μοναχοκόρη τοῦ Θοδωράκη. Μὲ συμπάθειο, ποῦ δὲ σοῦ τηνε σύστησα, τότες ποῦ τρώγαμε κάτω. Πρέπει νὰ εἴταν καὶ κείνη ὡς δεκαφτά. Λιγάκι κοντουλή, μὰ δροσερή, μαυριδερὴ καὶ χαμηλοβλεποῦσα. Σύγυριζε τὴν κάμαρά μου σὰν ἔλειπα τὴν ἡμέρα, καὶ τὴν ἔβρισκα σὰν καθρέφτη τὸ βράδυ. Τῆς δάνειζα κάποτες καὶ βιβλία. Μὰ μοῦ διάβαζε, θαρρῶ, μερικὰ καὶ δίχως νὰ τὰ δανείζω.

Ἡ Μαριγὼ εἴταν ἡ πρώτη ποῦ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι σὰν ἔπεσαν ἀπάνω μου καὶ Θοδωράκης καὶ Θοδωράκαινα. Θάρρεψα λοιπὸν πῶς εἴταν κ' ἡ πρώτη ποῦ θύμωσε, καὶ τώρα ποῦ τὴν ἔβλεπα σιμά μου σὰ νὰ φοβήθηκα πῶς θὰ μὲ μαλλώσῃ κι αὐτή. Κάτι πρέπει νἄκουσε σὰ μιλοῦσα μόνος μου, εἶπα. Ἔκαμνα τὸν ἀνήξερο ὡς τόσο.

Ἦρθε κοντά μου, κι ἀκκούμπησε στὸ κάγκελλο.

— Ὅλοι κοιμοῦνται, μοῦ λέει σιγὰ σιγά. Ἐγὼ δὲ νύσταζα καὶ δὲν πλάγιασα. Ἀνέβηκα νὰ δῶ τί κάνεις. Ἐλπίζω νὰ μὴ σὲ κακοκάρδισε ὁ πατέρας. Τὸν ξέρεις, καὶ μὴν τονε συνοριστῆς. Νὰ σοῦ πῶ γιατὶ ἦρθα. Θέλω μιὰ χάρη. Θέλω νὰ μοῦ γράψῃς αὐτὸ τὸ τραγούδι ποῦ ἄρχισες κάτω. Μοῦ ἀρέσουν αὐτὰ τὰ τραγούδια. Θέλω νὰ μὲ μάθῃς καὶ τὸ σκοπό,

τέχνη του συγγενεύει πολὺ μὲ τὴν τέχνη τοῦ Λάμπρου Πορφύρα καὶ δὲ λέγει παρὰ ὅ,τι πρέπει νὰ εἰπωθῇ.» (Σ. τοῦ Ν.—Νὰ δοῦμε ὅμως τί θὰ ποῦνε γιὰ τὴ σύγκριση κ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι!)

«Ἐντελῶς διαφορετικὸς εἶναι ὁ *Ἀπέθοντος* τοῦ Σωτήρη Σκίπη, ἐντελῶς διαφορετικός, δηλαδὴ λιγώτερο σεμνὸς καὶ μετρημένος, ἀλλὰ ὅλος φανταχτερὸς ἀπὸ χαρίσματα τῆς φαντασίας καὶ τοῦ λόγου, ποὺ κ' ἡ ἁπλοχεριά τους ἀκόμα μπορεῖ νὰ καταντήσῃ ἐλάττωμα, ἄμα συλλογιστοῦμε τὴν ἑλληνικὴ καθαροέπεια. Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι βέβαια ἕν' ἀπὸ τὰ πρωτοτυπώτερα ποὺ ἔγραψε ὁ Σκίπης, κ' ἕν' ἀπὸ τὰ δυνατώτερα, μέσα στὴν παραγωγὴ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας...» Καὶ δίνοντας μιὰ σύντομή του ἀναλυση, βεβαιώνει ὁ κριτικὸς τὶς μεγάλες ὀμορφιὲς ποὺ στολίζουνε τὸ ποίημα, μὲ τὴν ἐπιφύλαξη ὅμως γιὰ μερικὰ σημεῖα τῆς τεχνοτροπίας του.

Τὸ ἄρθρο τελειώνει μὲ δυὸ λόγια γιὰ τὰ *Πατριωτικὰ Ποιήματα* τοῦ κ. Ἀλέκου Γαλανοῦ, «ποὺ θυμίζει ἡ φόρμα τους τὶν Παράσχο, μὰ ὁ ποιητὴς ἔχει βέβαια λιγώτερη δύναμη ἀπὸ τὸ Βαλαωρίτη».

Σ' ΕΝΑ του ὑπερλυρικὸ ἄρθρο στὴν «Ἀθῆναι» ὁ κ. Timeson, μόλο ποὺ μένει πάντα τῆς καθαρεύουσας ἄσπονδος ὑπέρμαχος, δίνει μιὰ χρήσιμη πληροφορία γιὰ τοὺς δικούς μας. Λέμε γιὰ τοὺς δικούς μας, γιατὶ αὐτοὶ καὶ μόνοι ἀντιπροσωπεύουν τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία, καὶ τὸ ἄρθρο του γιὰ τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία μιλάει. Προσκαλεῖ ὅλους τοὺς «παρ' ἡμῖν φιλολογοῦντας» νὰ στέλνουνε τὰ ἔργα τους στὸν κ. Camillo Cessi, καθηγητὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Κατάνης (Σικελίας). Ὁ σοφὸς Ἰταλὸς ἑλληνιστὴς ἔχει ἀναλάβει νὰ γράφῃ κριτικὲς καὶ νὰ γνωρίζῃ στοὺς συντοπίτες του τὰ ποιητικά, δραματικὰ καὶ κάθε λογῆς φιλολογικὰ προϊόντα τοῦ νεώτερου ἑλληνισμοῦ.

ΣΤΟ Παρίσι ἄρχισε τελευταῖα καὶ βγαίνει κάθε μῆνα ἕνα περιοδικὸ μὲ τὸν τίτλο «Les Mille nouvelles Nouvelles» (Τὰ Χίλια Καινούργια Διηγήματα). Τὰ διηγήματα εἶναι μεταφράσματα ἀπὸ ἔργα τῶν καλήτερων διηγηματογράφων ὅλου τοῦ κόσμου καὶ πρωτότυπα γαλλικά. Στὸ φυλλάδιο τοῦ Μάη, μαζὶ μ' ἄλλα, ἰταλικά, γαλλικά, ἱσπανικὰ κτλ., δημοσιεύει καὶ τὸ *Μαρῖνο Κοντάρα* τοῦ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, μεταφρασμένο ἀπὸ τὸ Philéas Lebesgue καὶ τὸ Manoël Gahisto. Ζητήσανε μάλιστα τὴν ἄδεια νὰ μεταφράσουνε στὰ γαλλικὰ κι ἄλλα διηγήματα τοῦ Ἐφταλιώτη.

ΑΠΟ τὴ Νεάπολη τῆς Ἰταλίας μᾶς ἦρθε ἕνα βιβλίο γιὰ τὸ Σολωμό. Ἀνθολογήματα κριτικὰ καὶ βιογραφικὰ σὲ 152 σελίδες. Συγραφέας του ὁ καθηγητὴς Giuseppe Barone (via S. Paolo, 5). «Γιὰ μᾶς τοὺς Ἰταλούς, λέγει στὸν πρόλογο, χρέος εἶναι νὰ διαβάζουμε καὶ νὰ νοιώθουμε τὸ Σολωμό, ποὺ μεγάλωσε στὴ χώρα μας κ' ἔκαμε αὐτοῦ τὴ γυμνασιακὴ καὶ πανεπιστημιακὴ σπουδή του, ἔγραψε ποιήματα στὴν ἰταλικὴ γλώσσα, ἀγάπησε εἰλικρινὰ τὴν Ἰταλία, δόξασε καὶ τίμησε τοὺς μεγάλους της λογογράφους, καὶ προσπάθησε ὁλοένα σφιχτότερους καὶ θερμότερους νὰ διατηρήσῃ τοὺς δεσμοὺς τῆς ἀδερφωσύνης ἀνάμεσα στοὺς δύο λαούς». Τὸ βιβλίο τοῦ Μπαρόνε συνεχίζει τὴν παράδοση τῆς ἀδερφωσύνης αὐτῆς. Στηρίζεται κυρίως σ' ὅσα γράψανε ὡς τώρα γιὰ τὸ Σολωμὸ δικοί μας καὶ ξένοι κριτικοί. Γιὰ τὸ σκοπὸ ποὺ γράφτηκε, νὰ ὁδηγήσῃ δηλαδὴ τὸν Ἰταλὸ ἀναγνώστη στὴν κατανόηση τῶν ἔργων τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητῆ, εἶναι τέλειο. Τὸ συμπληρώνουνε στὸ τέλος δυὸ μελετοῦλες, μιὰ γιὰ τὸ Μ. Α. Κανίνη καὶ μιὰ γιὰ τὸ Γ. Κάννα, Ἰταλοὺς καὶ αὐτοὺς βιογράφους τοῦ Σολωμοῦ. Κάμποσα τυπογραφικὰ σφάλματα στὰ ἑλληνικὰ κείμενα κ' ἡ κακὴ γραφὴ ἀρκετῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων εἶναι τὰ ψεγάδια ποῦ θάβρισκε κανεὶς δύσκολος νὰ τοῦ λογαριάσῃ.

ΚΑΙ μιὰ μεγάλη ἀληθινὰ εἴδηση γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Τυπώνεται πιὰ σὲ βιβλίο ἡ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ», τὸ μεγάλο ἐπικὸ ποίημα τοῦ Κ. Παλαμᾶ, ἀπὸ 4,000 στίχους σὲ 10 λόγους. Τὸ βιβλίο θἄχῃ ποιητικὸ πρόλογο, τὸ «Γιὸ τῆς χήρας» καὶ γιὰ ἐπίλογο τὴν Ἡρωϊκὴ Τριλογία τοῦ ποιητῆ: δηλαδὴ τὸ Χαῖρε τῆς Τραγῳδίας, τὴν Ὠδὴ στὸ θάνατο τοῦ Ἴψεν καὶ τὴν Ὠδὴ στὰ Ἑκατόχρονα τοῦ Γαριβάλδη.

ΦΥΛΛΟΛΟΓΟΣ

Πολλὲς φορὲς ὁ τεχνίτης τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας ἀναγκασμένος βρίσκεται ὄχι μόνο νὰ ἱδρώσῃ κεντῶντας ἀπάνου στὸ πανί, μὰ καὶ νὰ πεθάνῃ, ὑφαίνοντας τὸ ἴδιο τὸ πανί. Γιατὶ σὲ πολλὰ ἡ δημοτικὴ δὲ βοηθιέται μήτε ἀπὸ τὴν παράδοση· πρέπει νὰ πρωτοπῇ πολλὰ ποὺ συνηθίσαμε ὅπως ὅπως ἀλλοιώτικα νὰ τὰ διαβάζουμε.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Σ' ἕνα φίλο, στὰ ξένα)

Ἀθῆνα, 3 τοῦ Θεριστῆ

. . . Γύριζε τὴν περασμένη βδομάδα ὁ Βασιλιάς μας ἀπὸ τὸ ταξίδι του στὴ Λόντρα. Ἀφορμὴ τοῦ ταξιδιοῦ ἡ κηδεία τοῦ γαμπροῦ του Ἐδουάρδου, τοῦ μακαρίτη βασιλιᾶ τῆς Ἀγγλίας. Στὸ γυρισμό, πέρασε ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ τὴ Λόντρα, μίλησε μὲ ὑπουργοὺς καὶ διπλωμάτες. Βράζει πάλε, καθὼς ξέρεις, τὸ Κρητικὸ ζήτημα, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄρνηση τῶν Κρητικῶν νὰ δεχτοῦνε στὴ Συνέλεψη τοὺς Μουσουλμάνους πληρεξούσιους, δίχως ὅρκο στὸ Βασιλιά μας. Καὶ στὸ ταξίδι του, μίλησε καὶ μὲ δημοσιογράφους ὁ Βασιλιάς. Μιά του κουβέντα στὸ «Νέο Ἐλεύτερο Τύπο» τῆς Βιέννας—ἀληθινὴ ἢ φτιαγμένη, δὲν ξέρω—ἔκαμε τὸ νεοτούρκικο μπουλούκι νὰ σκολιάσῃ. Καὶ αὐτό, ἐνῶ προσμένανε οἱ καλοί μας γειτόνοι πὼς τὰ διάφορα κόλπα τους θὰ τὸ γυρίζανε πίσω τὸ Κρητικὸ ζήτημα. Φαίνεται ὅμως πὼς μὲ τὶς πανισλαμικές τους ἐνέργειες στὴν ἀγγλοπατημένη χώρα τοῦ Νείλου δὲ μποροῦσε κ' ἡ Ἀγγλία νὰ τοὺς κάνῃ τὸ χατήρι, ὅσο γιὰ τὴν Κρήτη. Στὶς δυὸ νότες ποὺ δώσανε στοὺς Κρητικοὺς οἱ τέσσερεις Δυνάμες, εἴπανε μόνο πὼς θὰ λάβουνε τὰ μέτρα τους, ἀνίσως καὶ δὲ γίνουνε δεχτοὶ δίχως ὅρκο οἱ Μουσουλμάνοι. Τίποτ' ἄλλο. Φαίνεται μάλιστα πὼς οὔτε αὐτὸ δὲ θὰ λέγανε, ἂν οἱ Τοῦρκοι δὲν κάνανε τὸ κόλπο νὰ σηκώνουνε τὸν ὄχλο τους στὸ πόδι, ἂν οἱ βιεννέζικες ἐφημερίδες δὲν τοὺς ἐρεθίζανε λέγοντάς τους καθαρὰ νὰ μᾶς κηρύξουνε τὸν πόλεμο.

Ἔτσι ἀρχίσανε τὸν ἰδιωτικό τους πόλεμο. Γενήκανε συλλαλητήρια· εἴπανε τὸ λόγο τους μουφτῆδες καὶ ἀρχιχαμάληδες· κηρύξανε τὸ μποϋκοτάζ, ὅπως λέμε γαλλίζοντας οἱ Ἀνατολῖτες τὴν ἐγγλέζικη λέξη ποὺ ἐννοεῖ τὸν ἀποκλεισμό, ἀπὸ τὴ Μαύρη ὡς τὴν Ἄσπρη Θάλασσα. Στὴ Σμύρνη καὶ Θεσσαλονίκη, τὰ ταμπούρια τοῦ νεοτουρκισμοῦ, ἀγριέψανε περισσότερο. Χύθηκε λιγοστὸ αἷμα, κατὰ λάθος. Εὐτυχῶς στὴ Σμύρνη, ἡ παληκαρήσια διαγωγὴ τοῦ Λιάτη, δραγουμάνου τοῦ προξενείου μας, βάσταξε τὴ λύσσα τους ἀπὸ τὰ χερότερα. Μαζεύανε κ' ἐθελοντὲς νὰ τοὺς στείλουνε στὰ σύνορά μας. Ἀπαιτούσανε νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ τούρκικο οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι—ὅπως ξανάγεινε στὰ 56, πάλε γιὰ

νὰ τὸ τραγουδῶ, κι ἂς εἶναι καὶ μοναχή μου.

Τὴν ἔκοψαν τὴν ἀναπνοή μου αὐτὰ τὰ λόγια. Τί μπόσικος, εἶπα, καὶ δὲν τὄξερα πῶς εἶχα τέτοιο ἡρωϊκὸ κορίτσι μέσα στὸ σπίτι! Τῆς ἄρχισα λοιπὸν τὸ τραγούδι. Πρέπει νὰ τῆς τραγουδοῦσα ὡς μισὴν ὥρα.

— Κι ἄλλο, κι ἄλλο, μοῦ κάνει σὰν τέλειωσα· κανένα πιὸ ταιριαστὸ σὲ τέτοια βραδιά.

Καὶ μὲ κοιτάζει μὲ φλογισμένες ματιές.

Εἴμουν ἀκόμα πιὸ μπόσικος ἀπ' ὅ τι θάρρεψα! Ὁλότελα σάστισα τώρα. Τὴν ἔβλεπα, καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ τῆς πῶ.

— Πιστεύεις τὶς Ἀτσιγγάνες; μὲ ρωτάει πρὶ νὰ τῆς μιλήσω. Ἦρθε μιὰ στὴν πόρτα μας σήμερα καὶ τὴν ἔβαλα νὰ μοῦ πῇ τὴ μοῖρα μου. Καὶ τί μοῦ εἶπε, θαρρεῖς; Ἀγαπῶ, λέει, ἕν' ἀγόρι· εἶναι, λέει, ὡς δεκαφτὰ χρονῶν ἀγοράκι· καὶ τἀγαπῶ λέει τόσο, ποῦ πάω νὰ τρελλαθῶ.

Δὲν εἶχα πιὰ τώρα νὰ χάνω καιρό. Ἄναβε μεγάλη φωτιά, κ' ἔπρεπε ἢ νὰ μᾶς κάψῃ καὶ τοὺς δυὸ, ἢ νὰ τὴ σβύσω.

Ἴσως μοῦ πῇς πὼς εἴμουν ἀκόμα πιὸ μπόσικος ἀπ' ὅ τι θάρρεψα καὶ τὴ δεύτερη τὴ φορά. Μὰ ὁ νοῦς μου ταξίδευε μακριὰ, πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν καρδιὰ τῆς πατριώτισσας Μαριγώς. Τὴν καληνύχτισα κ' ἔφυγα.

Η'

ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝΑΣ Κ' ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝ

Τέτοια σπίτια θὰ βρῇς ἐδῶ πέρα πολλά. Μὴν τὸ θαρρῇς ὅμως πῶς εἶναι ὅλα τους μιναρέδες σὰν τοῦ Θοδωράκη τὸ σπίτι. Ἔχει καὶ δυὸ τρία Ρωμιόσπιτα. Ἐκεῖ παραμέσα στέκουνταν ἕνα τὰ χρόνια κεῖνα, ἀνάμεσα σὲ κάτι χαλάσματα, κοντὰ στοὺς Τούρκικους τοὺς μαχαλάδες. Ὁ νοικοκύρης του ἔρχουνταν ἀπὸ τὴν καρδιὰ τῆς Ἀνατολῆς. Τούρκικα μιλοῦσε ὁ Ἀναστάσης, μὰ τέτοια Τούρκικα καλὰ θὰ εἴτανε νὰ τὰ μιλοῦσε ὅλο τὸ «Γένος». Μεγάλο μάθημα τοὺς δίδασκε τοὺς πολῖτες ὁ Ἀναστάσης, μὰ ποιὸς τὸν ἄκουγε! Ἔδειχτε πῶς καὶ τὴ βάρβαρη γλῶσσα τὴν κάνεις ρωμαΐκη, σώνει νὰ εἶναι «ρωμαΐκα» ἐκεῖνα ποὺ λές.

Εἴτανε θησαυρὸς χωσμένος μέσα στὴν Πόλη ὁ Ἀναστάσης. Πονοῦσε σὰν τὴ μάννα γιὰ τὸ παιδί της, ὅταν ἔβλεπε πληγὴ στὴν πατρίδα του. Τοῦρκο ἔβλεπε καὶ φουρκίζουνταν, αὐτὸς ποῦ γεννήθηκε στὰ βάθια τῆς τουρκομίλητης Ρωμιοσύνης. Ἄ δὲν εἴτανε φαμελίτης στὴν Πόλη, δίχως ἄλλο θὰ τὸν εἶχε τότες ἡ Κρήτη, ποῦ τὴν πλημμύριζε ἡ φωτιὰ καὶ τὸ αἷμα. Θὰ πῇς, γιατὶ δὲν πῆγε, κι ἂς εἴταν καὶ φαμελίτης; Ἴσια ἴσια γιατὶ δὲν πῆγες μήτε τοῦ λόγου σου μήτε γώ, κι ἂς μὴν εἴχαμε καὶ παιδιά. Ὁ Ρωμιὸς πρέπει νὰ εἶναι τοῦ σκοινιοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ, νἄχῃ σκοτωμένο τοὐλάχιστο ἕνα γονιό του, γιὰ ν' ἀποφασίσῃ νὰ πάῃ στὸν πόλεμο. Ὁ πόλεμος γιὰ τὰ μᾶς δὲν εἶναι παιχνίδι καὶ γλέντι, καθὼς εἴταν ὡς προχτὲς σὲ μερικά μας βουνὰ, καθὼς εἶναι καὶ σήμερα σὲ τόπους πολιτισμένους,—ὁ πόλεμος γιὰ τὰ μᾶς εἶναι φοβερὸ πρᾶμα, μπαμπούλος, δαίμονας, ποῦ ἄλλο δὲν κάνει παρὰ νὰ θερίζῃ ζωές.

Κοίταξε τώρα κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ, κατὰ τὴ θάλασσα. Αὐτοῦ ποῦ στέκετ' ἕν' ἀρχοντάδικο σπίτι. Αὐτοῦ εἴταν τότες ἕνας Βολιώτης. Ὁ Βόλος εἴταν ἀκόμα Τουρκιά. Μὰ ὁ Χαραλαμπίδης, μ' ἕνα χαρτάκι καὶ μερικὲς βοῦλλες ἀπάνω, τὸ κατάφερε ἀπὸ ραγιᾶς νὰ βαφτιστῇ «Ἕλλην!» Πῆγαν καλὰ κ' οἱ δουλειές του,—κ' ἦρθε καὶ ρίζωσε μέσα στὴν Πόλη. Ἔστησε αὐτὸ τὸ Κάστρο ποῦ βλέπεις, κ' ἔφερε μέσα τὴ λευτεριὰ μ' ὅλα της τὰ καλά. Μήτε τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα δὲν τοῦ ἔλειπε τοῦ Χαρα-

τὴν Κρήτη. Καὶ κοντὰ στάλλα ἐμποδίσανε τοὺς ἐργάτες νὰ μποῦν ἀπὸ τὴ Μακεδονία στὴ Θεσσαλία γιὰ τὸ θέρο. Θέλανε νὰ φέρουνε στὸ τούρκικο φιλότιμο καὶ τοὺς Ἀρβανῖτες, νὰ πάψουνε τὴν ἐπανάσταση. Μὰ ὅσοι Ἀρβανῖτες δὲν εἶναι στὰ βουνὰ ἐπαναστάτες, οὔτε στὰ ντικρητικὰ συλλαλητήρια δὲν πήγανε.

Φαίνεται πὼς στὴν περίσταση αὐτὴ ἔκαμε καλὰ τὸ χρέος της ἡ Κυβέρνηση τοῦ Δραγούμη, δίχως νευρικὲς ἀντάρες. Λένε μάλιστα πὼς λιγοθύμησε ὁ βεζύρης Χακκῆς, τὸ νευρόσπαστο τῶν Νεότουρκων, ἅμα ὁ Γρυπάρης, τελειώνοντας ὅσα εἶχε νὰ τοῦ πῇ, ἔφευγε ἀπὸ τὸ βεζυρικό του ὀντά. Μὰ πάλε, σὰν ξελιγοθύμησε, φώναξε πὼς προτιμᾷ νὰ πέσῃ παρὰ νὰ τὸν ποῦνε προδότη στὸ ζήτημα τῆς Κρήτης. Ὡς τόσο, γύρισε στὴν Πόλη ἀπὸ τὴν Ἀρβανιτιά, κι ὁ διχτάτορας Σεφκέτ, μὲ τὸν καινούριο τίτλο του, ἀρχιστράτηγος μαζὶ κι ἀρχιναύαρχος, καί, λογικώτερος αὐτός, σύστησε μετριοπάθεια. Εὔκολος δὲν εἶταν ὁ πόλεμος, ἀφοῦ ὅλ' ἡ Τουρκιὰ δὲν τὰ βγάζει ἀκόμα πέρα μὲ μιά της ἐπαναστατημένη ἐπαρχία, μ' ὅλα της *τἀνακοινωθέντα* πὼς ἔσβησε ἡ φωτιά.

Τέλος πάντων, εἶναι σήμερα κάπως ἡσυχώτερα τὰ πράματα. Μόνο ποὺ ὁ Βαλῆς τῆς Σμύρνης δὲ θέλει νὰ ξέρῃ πιὰ τὸ Λιάτη, καὶ τὸ μποϋκοτάζ γίνεται ὁπωσδήποτε. Καὶ τὸ Κρητικὸ στὴν ἴδια θέση. Οἱ Κρητικοί μας, μ' ἐπικεφαλῆς τὸ Βενιζέλο (ποὺ μιὰ περαστική του ἀρρώστεια μὰς ἔκανε κ' ἐδῶ νὰ ζαλιστοῦμε), ξέρουνε τί θέλουνε καὶ πῶς νὰ πολιτεύουνται σὲ κάθε ἀνεμοζάλη. Καὶ φαίνεται ἀποφασίστηκε τὸ διπλωματικὸ συβούλιο γιὰ τὴν Κρήτη νὰ γίνεται στὸ ἑξῆς στὴ Λόντρα μὲ τοὺς πρέσβεις, ὅπως ἄλλοτες στὴ Ρώμη . . .

Σοῦ γράφω, καθὼς βλέπεις, τὰ σπουδαιότερα τῆς ἑβδομάδας, δίχως περιττὲς γνῶμες καλῆδέες, δικές μου ἢ ξένες. Ἔτσι θὰ προσπαθήσω νὰ κάνω κάθε ὀχτώ. Τί νὰ σοῦ ἔλεγα, π. χ. γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Βασιλιᾶ, καὶ γιατί ἔμεινε λίγες μέρες στὴν Πάτρα, καὶ γράφουν οἱ φημερίδες τὸ μακρὺ καὶ τὸ κοντό τους ἂν πρέπῃ νὰ τοῦ κάνῃ ἐδῶ ὑποδοχὴ ὁ λαὸς ἢ ὄχι; Ἢ τί γιὰ τὸ ἀνοιχτὸ γράμμα ποὺ τοῦ γράφει ὁ κ. Μαυρομιχάλης ὁ Κυριακούλης, ζητώντας του νὰ πάψῃ τὴν Κυβέρνηση καὶ νὰ διορίσῃ ἄλλην γιὰ νὰ κάνῃ βουλευτικὲς ἐκλογές; Ἢ τί γιὰ τὶς διαφωνίες τάχα Βασιλιᾶ καὶ Δραγούμη καὶ τὸ ὑπηρεσιακὸ ταξίδι τοῦ Καλλέργη, ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὡς τὴν Πάτρα; Κοντὸς ψελμὸς ἀλληλούϊα. Ἀπόψε φτάνει ὁ Βασιλιὰς στὴν πρωτεύουσα, καί, ἂν ἀληθέψῃ κκμιὰ ἀπὸ τὶς τόσες φῆμες ποὺ βγήκανε στὴν ἀγορὰ—θὰ τὸ δῆς στὸν ἐρχόμενό μου.

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Μᾶς εἶπανε πὼς ἕνας λόγιος νέος καὶ τῆς μιχτῆς φανατικὸς θιασώτης, γιὰ νὰ μὴ γράφει τὰ χυδαῖα «γαντζώνω» καὶ «γαντζώνομαι», ἔφκιατε τὰ ὡραῖα, ὥτπερ Ταναγραῖα, γαμψώνω καὶ γαμψώνομαι. Μοῦμψες νἄχει ἡ καθαρεύουσα—φουρτούνα στὰ μπαμψάκια της!—ἵνα τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ἀκολουθήσωμεν.

— Τὸ ἀκόλουθο συνταχτικὸ μαργαριτάρι ἀπὸ τὸ προσκλητήριο ποὺ τύπωσε γιὰ τὸ μνημόσυνο τοῦ Παλαιολόγου ὁ Πατρινὸς Σύλλογος «Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι»:

— «Αἱ σημεριναὶ περιστάσεις δόσιν μεγάλην πατριωτισμοῦ δεόμεναι καὶ ἀνυψώσεως τοῦ γοήτρου καὶ αἰσθήματος παρὰ πάσῃ Ἑλληνικῇ καρδίᾳ δι' ὧν ἐνθουσιῶντες θέλοντες πράξει ἀντάξια τῶν προγόνων μας ἔργα, παραφερόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνθέου ζήλου ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ θρησκείας εἶναι βεβαίως πᾶσιν φανερόν».

— Τὸ μαργαριτάρι αὐτὸ τὸ κρεμάμε γιὰ παράσημο στὸ σβέρκο τοῦ Μιστριῶτη.

— Ὁ χρονογράφος τοῦ «Χρόνου» κ. Γ. Βλάχος, μ' ἄλλα λόγια, ὁ κ. Χρονοβλάχος, τὰ βάζει σὲ κάπιο του χρονοβλάχημα μὲ τὸ «Νουμᾶ» καὶ μὲ τοὺς «περὶ τὸν Νουμᾶν ἀνοήτους»... καὶ σπολλάτη του.

— Ἀφάνταστη βαβυλωνία στοὺς στρατῶνες τώρα μὲ τὰ γυμνάσια τῶν ἐφέδρων—καὶ μάλιστα μὲ τὴ θεωρία ποὺ τὴ διδάσκει ὁ λοχίας καὶ ποὺ κανεὶς δὲν τὴν καταλαβαίνει, ἀφοῦ γίνεται στὴν ὑπερκαθαρεύουσα.

— Ἕνας δικός μας ἀπὸ τ' Ἀνάπλι μᾶς ἔταξε νὰ μᾶς στείλει πολλὰ νόστιμα ἐπεισόδια ἀπὸ τοὺς στρατῶνες. Κ' ἕνας Πατρινὸς φίλος (ὁ κομψότερα ντυμένος φαντάρος ποὺ εἶδε ἴσαμε τώρα ὁ κόσμος!) μᾶς γράφει, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, καὶ τἀκόλουθα χαραχτηριστικά:

— «Ἕνας στρατιώτης προχτές, ὅταν τονὲ ρώτησε ὁ λοχίας μας πῶς λέγεται ὁ βασιλιάς, ἀπάντησε: Παντελῆς! Ρωτάει ἕναν ἄλλονε, καὶ κεῖνος!—Ποῦ τὸν ξέρω ἐγώ, χωριάτης ἄνθρωπος!—Τί καλεῖται πειθαρχία;—Ὁ ἕνας: Ὁ σεβασμός μας στὰ οὐράνια! Ὁ ἄλλος: Τὸ φιλότιμό μας καὶ ἡ οἰκογενειακή μας τιμή!

—«Νά, καὶ μερικὲς λέξες πού, φυσικά, τὶς νιώθουν ὅλ' οἱ Ρωμιοί: Ἀορτηριοῦχος, δερμάτινος ἀορτήρ, χρειολόγιον (μερικοὶ τὸ λένε «ἀχρειολόγιον»), σχοίνινος καθαρτήρ... καὶ ζήτω ἡ καθαρεύουσα, ποὺ θὰ μᾶς φτιάξει στρατό».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Μ. Ζωγρ. Τὸ «Γιατί βιάζεσαι;» γιὰ τὸ τύπωμα κι ὄχι γιὰ τὸ γράψιμο. Νὰ δεῖς, κεῖνο ποὺ μᾶς γράφεις τὄχουμε κιόλας ἀποφασίσει. Λογαριάζουμε γλήγορα, ἀπὸ τὸν ἄλλο μήνα, ποὺ κλείνει τὸ Α' ξάμηνο τούτης τῆς χρονιᾶς, νἀλλάξουμε πιὰ τὸ σκῆμα τοῦ «Νουμᾶ», νὰν τὸ βγάλουμε δηλ. τὸ φύλλο σὲ μικρότερο σκῆμα μὲ 16 δίστηλες σελίδες. Ἔτσι κ' εὐκολώτερα θὰ κρατιέται καὶ καλύτερα θὰ δένεται σὲ τόμο.—κ. Μ. Πετρ. στὸ Καστ. Δὲ σοῦ εἶπε κανεὶς πὼς εἶναι «τιποτένιο» τὸ ἐναντίο, εἶναι παραπολὺ καλὸ καὶ θὰ δημοσιευτεῖ. Στεῖλε μας καὶ τὴ συνέχεια.—κ. C. Neur... στὴ Γενέβη. Θὰ δημοσιευτεῖ. Σοῦ στέλνουμε τὸ φύλλο. Σὲ παρακαλοῦμε, στεῖλε καὶ τὴ συντρομή, γιατὶ πλερώνεται πάντα μπροστά.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ *(μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Λύτρα).*

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ *(μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδη).*

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι καλλιτεχνικὰ δεμένο.

Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἑστίας» δρ. 3,50.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ

ὅτι σήμερον ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥρα 10ην π. μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς καὶ ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἡ 25η κλήρωσις τοῦ ἐκ δρ. 20,500,000, δανείου αὐτῆς, ἡ ὡρισμένη διὰ τὴν 1ην Ἰουνίου ε. ε.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἐξαχθῆ ἐκ τῆς κληρωτίδος δεκαὲξ ἀριθμοὶ ὁμολογιῶν μετὰ λαχνοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἰουνίου 1910.

Ὁ Διοικητὴς

Σ. Στρέϊτ

λαμπίδη. Ὡς καὶ τὴ μαγείρισσά του ἀπὸ τὴ λεύτερη Ἄντρο τὴν εἶχε φερμένη.

Πήγαινε κάθε βράδυ στὴ «Λέσχη» καὶ διάβαζε τὶς ἐφημερίδες ὥσπου νὰ ψηθῇ τὸ φαεῖ. Κ' ἔτσι μάζευε μέσα του ἐνθουσιασμό.

Τέτοιους «Ἕλληνας» θὰ ξέρῃς πολλούς. Ἄλλους ἀπὸ φιλότιμο, κι ἄλλους ἀπὸ συφέρο. Ἔβαλαν κι αὐτοὶ τὴ λιονταρήσια τους τὴν προβειά. Ἡ προβειά τους ἔχει, θὰ πῇς μερικὲς τρύπες,—παλιᾶς ψώρας σημάδια. Μὰ ὅ τι κι ἂν πῇς, λιονταρήσια προβειὰ εἶναι. Στὴν ἀνάγκη, τὴν πετοῦν κι ἀπὸ πάνω τους.

Μελετημένα καὶ λογαριασμένα πράματα. Ὄχι τρέλλες.

Θ'

ΣΤ' ΑΗ ΓΡΗΓΟΡΗ

Ὥρα μας εἶναι νὰ σηκωθοῦμε καὶ νὰ πᾶμε νὰ προσκυνήσουμε τὸ μεγάλο τὸν ἅγιο τῆς Ρωμιοσύνης, τὸν Ἅη Γρηγόρη. Μεγάλοι ἅγιοι κι ὁ Γερμανὸς, κι ὁ Διάκος, κι ὁ Παπαφλέσας. Μὰ ὁ Ἅης Γρηγόρης εἴτανε στ' ἀλήθεια *Παναγιώτατος*. Μήτε σπαθὶ μήτε τουφέκι δὲν πῆρε στὸ χέρι του. Μὰ ἔπιασε *μπόμπα* μὲ τὸ φιτίλι της ἀναμμένο. Ξέσπασε ἡ μπόμπα παράκαιρα, κι ἀνέβηκε ὁ ἅγιος ὁ πατέρας στὸν οὐρανὸ, δίχως νὰ στείλῃ καὶ τοὺς Ἐξαποδῶ στὴν πατρίδα τους.

Τὰ ξέρεις ὅλα. Δὲ χρειαζότανε δὰ καὶ πολλὴ σφαγὴ νὰ τοὺς ἡσυχάσουν τοὺς Πολῖτες οἱ Τοῦρκοι! Νισάφι δὲν τὄκαμαν οἱ Τοῦρκοι τὸ αἷμα τους. Ἀλύπητα τὄχυσαν. Κ' ἔγινε ἡ Πόλη τόσο ἥμερη καὶ καλὴ, ποὺ τώρα εἶναι πιὸ εὔκολο νὰ καταπιῇ Πατριάρχης τὴν πατερίτσα του, παρὰ νὰ ξαναρχίσῃ Πολίτης τέτοιο παράνομο τόλμημα.

Ἂς περάσουμε ἀπὸ τὴν ταπεινὴ αὐτὴ θύρα, κι ἂς μποῦμε στὸ ταπεινό μας τὸ χτίριο μὲ τὸ μεγάλο τὄνομα. Ἂν ξανακατέβαινε ὁ Χριστὸς στὸν κόσμο, ἴσια δῶ πέρα θἄρχουνταν, κι ἂς τοῦ ἔστελν' ὁ Πάπας τὸν πιὸ πονηρὸ Καρδινάλη του νὰ τονε φέρῃ στὸν Ἅγιο Πέτρο. Ὁ Χριστὸς, ποῦ ἀνέβασε τὴν ταπεινωσύνη ὡς στὸν οὐρανὸ, ποῦ κατέβασε τὸν οὐρανὸ σὲ μιὰ φάτνη, ποῦ ζητοῦσε παθιασμένους κι ἁμαρτωλοὺς νὰ πονέσῃ μαζί τους, ἐποῦ ἀλλοῦ μποροῦσε νὰ βρῇ τόση ταπεινωσύνη, τόση φτώχεια, τόση ἁμαρτία, καὶ τόσα πάθια!

Ἐδῶ ποῦ περνοῦμε τώρα, μαρτύρησε τὸ πιὸ πιστό του παιδί, ὁ Ἅης Γρηγόρης. Σκύψε καὶ φίλησέ το αὐτὸ τὸ χῶμα. Πάρε μαζί σου γιὰ φυλαχτήρι, καὶ ρίχτε ἀπόνα σπυρὶ ὅπου βρίσκεις δυὸ τρεῖς καὶ κρυφομιλοῦνε.

Μὴν παραξενεύεσαι ποῦ δὲ βλέπεις καλιμάφκια καὶ ράσα τριγύρω. Ὅλοι τους εἶναι στὴν ἐκκλησιά, μαζὶ μὲ τοὺς δώδεκ' ἀποστόλους τοῦ Πατριάρχη. Ἡ Ἁγιωσύνη του ὅμως εἶναι γέρος, εἶναι καὶ λιγάκι ἀνείμπορος, κ' ἔμειν' ἀπάνω. Ὥρα νὰ τοῦ κάμουμε βίζιτα. Εἶναι καλὸ γεροντάκι. Σύστημα δὲν τὄχουμε νὰ φανερωνούμαστε κεῖ ποῦ πηγαίνουμε, μὰ στὴν Ἁγιωσύνη του πρέπει, θαρρῶ, νὰ φανερωθοῦμε. Πρῶτο, ποῦ εἶναι ὁ ἐθνικός μας πατέρας. Δεύτερο, ποῦ ἔχουμε κάτι νὰ τοῦ ποῦμε. Μόνο ποῦ πρέπει νὰ τοῦ μιλήσουμε *στὴ δική του* τὴ γλῶσσα!

Κάθεται ὁλομόναχος στὴ γωνιὰ καὶ διαβάζει.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Δὲ σταίνουμε καρτέρι μὲ τὰ βόλια· μὲ τὰ τραγούδια σᾶς καρτεροῦμε. Τραγουδιστάδες εἴμαστε καὶ χαροκόποι.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ